

บทความวิจัย

เรื่อง ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ที่สะท้อนผ่านเทศกาล ประเพณีและพิธีกรรมของชาวญี่ปุ่น

โดย

นางสาวเมธิษ วรรณดีภมร

รหัสนักศึกษา 05520500

เสนอ

อาจารย์คมกฤษ อู่เต็กเค่ง

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา 450 460 การศึกษาเอกเทศ

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2555

ชื่อเรื่อง	ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ที่สะท้อนผ่านเทศกาล ประเพณีและพิธีกรรมของชาวญี่ปุ่น
ชื่อนักศึกษา	นางสาวเมธิษ วรรณศิริภรณ์
รหัสนักศึกษา	05520500
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์คมกฤษ อุยเต็กเก็ง
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2555
คำสำคัญ	ความคิด , ความเชื่อ, สัตว์, ญี่ปุ่น

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ที่สะท้อนผ่านประเพณีและวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่น และศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทางปรัชญาและแนวคิดทางศาสนาที่สอดคล้องกับแนวคิดในการปฏิรูปการศึกษาของสาธารณรัฐเกาหลี โดยการศึกษาวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลจากสิ่งพิมพ์ทั้งหนังสือ บทความทางวิชาการ เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ เอกสารบนฐานข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

ผลการวิจัย พบว่าความคิดความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์แทรกอยู่ในเทศกาล ประเพณีและพิธีกรรม โดยที่สัตว์บางชนิดเป็นสัตว์ที่มีอยู่จริงในธรรมชาติ บางชนิดเป็นสัตว์ที่เกิดขึ้นจากจินตนาการแล้วนำมาเป็นความเชื่อที่มีทั้งด้านโหราศาสตร์ ด้านโชคลาง ด้านสิ่งมงคล ด้านเทพเจ้ากับสัตว์ด้านสิ่งชั่วร้ายกับสัตว์ ซึ่งถือว่าเป็นความเชื่อหลักๆในการดำรงชีวิตของชาวญี่ปุ่น

นอกจากนี้ยังพบว่า สัตว์ต่างๆยังมีความเกี่ยวข้องกับตำนานท้องถิ่น วรรณกรรม วัฒนธรรม ศิลปะ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า คติความเชื่อเรื่องสัตว์ได้ครอบคลุมมิติต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของชาวญี่ปุ่น

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศญี่ปุ่นมีศาสนาหลักอยู่ 3 ศาสนา คือ ศาสนาชินโต ศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ ซึ่งคนญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับศาสนาชินโตและศาสนาพุทธเป็นหลัก โดยคนญี่ปุ่นจะมีการนับถือศาสนาที่คล้ายกับคนไทยคือ นับถือพระพุทธเจ้าและเช่นเจ้าไหว้ผี บนบานศาลกล่าวกับเทพดาอารักษ์และผีสงนางไม้ เพราะศาสนาได้ถูกผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมและเป็นศาสนารากฐานของคนญี่ปุ่นในด้านการใช้ชีวิตประจำวัน และเมื่อมีศาสนาที่เป็นแบบแผนอย่างศาสนาพุทธเข้ามา ซึ่งพื้นฐานของศาสนาพุทธก็มีความคล้ายกับศาสนาชินโตในหลายเรื่องเช่น เรื่องการให้ความสำคัญกับธรรมชาติ ทำให้ทั้งสองศาสนาได้ผสมกลมกลืนกันในสังคม จนกลายเป็นรากฐานทางความคิดและวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นอย่างแนบแน่น

ศาสนาชินโต เป็นศาสนาที่ไม่มีศาสดา แต่เกิดมาจากขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมา ศาสนาชินโตเป็นศาสนาพหุเทวนิยม นับถือเทพเจ้ามากมาย เทพเจ้าในศาสนาชินโตจะมีหลายประเภท ทั้งเทพเจ้าแท้ เทพเจ้าที่มาจากมนุษย์ นอกจากนี้ยังมีเทพเจ้าที่มาจากสัตว์อีกด้วย โดยเทพเจ้าเหล่านี้จะสิงสถิตอยู่ในธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้ทำให้วิถีชีวิตของชาวญี่ปุ่นจึงผูกพันกับธรรมชาติมาโดยตลอด จนถือได้ว่าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับธรรมชาติ เนื่องจากอิทธิพลของศาสนาชินโต ญี่ปุ่นจึงเป็นประเทศที่มีศาลเจ้ามากมาย เช่น ศาลเจ้าสุซึงะจิมะ ศาลเจ้าเสื่อ เป็นต้น สิ่งเคารพเหล่านี้เรียกรวมๆว่า กามิ ซึ่งหมายถึง เทพเจ้า ซึ่งชาวญี่ปุ่นให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก การเข้ามาเผยแพร่ของศาสนาต่างๆ ไม่ได้ทำให้ความคิดความเชื่อเหล่านี้หายไป ดังจะเห็นได้จากเทศกาล ประเพณี และพิธีกรรมของชาวญี่ปุ่นที่ส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ความเชื่อที่เกี่ยวกับสัตว์ของชาวญี่ปุ่นเป็นอีกความเชื่อหนึ่งที่ชาวญี่ปุ่นนับถือกันมานานมีทั้งความหมายที่ดีและความหมายไม่ดีได้ถูกนำมาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวญี่ปุ่นในเชิงสัญลักษณ์ ด้านต่างๆดังนี้ ด้านประเพณีและวัฒนธรรม ชาวญี่ปุ่นนำความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ในเชิงสัญลักษณ์มาเกี่ยวข้องในการประกอบอาชีพเช่น ชาวประมงนับถือเต่าและแมวดำผู้ โดยพวกเขาเชื่อว่าเป็นสัตว์ที่นำโชค อีกทั้งแมวดำผู้ยังช่วยป้องกันเรือแตกได้อีกด้วย(ส.พลายน้อย ,2543:128) นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ในประเพณีต่างๆ เช่น ในวันเด็กของญี่ปุ่น ต้องมีธรรมเนียมการแขวนธงปลาการ์ฟไว้หน้าบ้าน การแขวนธงปลาการ์ฟนั้น มีความหมายว่า พ่อแม่อยากให้ลูกชายมีความเข้มแข็ง อดทนอย่างปลาการ์ฟเป็นต้น ด้านโหราศาสตร์ นำเอาสัญลักษณ์ของสัตว์มาแทนชื่อปีนักษัตรเพื่อทำนายอุปนิสัยของผู้ที่เกิดในปีนั้นๆซึ่งมีความคล้ายกับของไทย

นอกจากสัตว์ต่างๆมีความเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของชาวญี่ปุ่นแล้ว ยังมีความเกี่ยวข้องกับเทพเจ้าที่ชาวญี่ปุ่นเคารพนับถือด้วยเช่น แต่ละศาลเจ้าจะมีสัตว์ประจำศาลเจ้า ซึ่งสัตว์เหล่านี้ทำหน้าที่เป็นผู้สื่อสาร หรือทูตของเทพเจ้า โดยแต่ละศาลจะมีสัตว์ประจำศาลที่ต่างกันออกไป นอกจากนี้เชื่อว่าสัตว์เหล่านี้เป็นทูตแล้วยังเชื่อว่าเป็นพาหนะของเทพเจ้าในการเดินทางอีกด้วย ทำให้ชาวญี่ปุ่นให้ความสำคัญเคารพประดุจตั้งเป็นเทพเจ้าไปด้วย

กล่าวได้ว่าสัตว์มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวญี่ปุ่นในหลายๆด้าน เช่น ความเชื่อเรื่องปีเกิดการบูชาเพื่อเป็นสิริมงคลของตน การขับไล่สิ่งชั่วร้าย เทศกาลสำคัญ จนกลายเป็นวัฒนธรรมและประเพณีที่มีการสืบทอดกันมายาวนาน โดยความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์มีทั้งสัตว์ที่เราพบเห็นในชีวิตจริงและเป็นความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ในตำนานเท่านั้น

ฉะนั้นผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่า เรื่องราวของสัตว์ต่างๆเป็นประเด็นที่น่าสนใจ โดยการศึกษาจะเป็นการนำเสนอความคิดความเชื่อที่ปรากฏในเทศกาล ประเพณี และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเทศกาล ประเพณี และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ในวิถีชีวิตชาวญี่ปุ่น
2. เพื่อศึกษาความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ที่สะท้อนผ่านเทศกาล ประเพณี และพิธีกรรมของชาวญี่ปุ่น

3. ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตการศึกษาความคิดความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ที่สะท้อนผ่านประเพณีและวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นคือ การศึกษาความคิดความเชื่อที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของชาวญี่ปุ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสัตว์กับการดำเนินชีวิตของชาวญี่ปุ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยศึกษาเฉพาะสัตว์ที่สะท้อนผ่านเทศกาล ประเพณี และพิธีกรรมเท่านั้น

4.วิธีการวิจัย

1. กำหนดที่มาและความสำคัญของปัญหา
2. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเอกสารข้อมูลจากหนังสือ ตำรา บทความ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้แก่ฐานข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต
3. นำข้อมูลมาเรียบเรียง
4. วิเคราะห์ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ที่สะท้อนผ่านเทศกาล ประเพณี และพิธีกรรมของชาวญี่ปุ่น
5. สรุปผลการศึกษาค้นคว้าและนำเสนอในรูปแบบของสารนิพนธ์

5.เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 เอกสารที่เกี่ยวกับความเชื่อของสัตว์

สมบัติ พลายน้อย(2555) เขียนหนังสือเรื่อง “สัตว์นิยาย” เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ เรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ วรรณคดี อักษรศาสตร์ ขนบธรรมเนียมความเชื่อถือต่างๆ นิทานปรัมปรา ซึ่งเป็นการรวบรวมและเปรียบเทียบข้อมูลในหลายๆประเทศทั้งไทย จีน เกาหลี ญี่ปุ่น อียิปต์ อินเดีย เป็นต้น ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานี้คือ ความเชื่อของกระเรียน กา จิ้งจก เต่า ปู ปลา พินาศ แมลงปอ แมว และหนูในญี่ปุ่นเช่น ความเชื่อเกี่ยวกับนกกกระเรียน เด็กๆชาวญี่ปุ่นมักจะได้รับคำสอนจากบิดามารดาว่า จงเอาเยี่ยงอย่างนกกกระเรียน ที่เขาสอนเช่นนี้เพราะว่า นกกกระเรียนเป็นนกที่ดี ไม่เคยต่อสู้แย่งชิงอาหารกันกิน และมีความซื่อสัตย์ต่อคู่ของมัน นอกจากนี้ยังมีความเชื่อที่เหมือนกับของชาวจีน ที่ว่า นกกกระเรียนคือสัญลักษณ์ของการมีอายุยืน ซึ่งเป็นนกกศักดิ์สิทธิ์ชนิดหนึ่งเช่นเดียวกับนกโศก และนกเฟิง ฉะนั้นรูปนกกกระเรียนจึงนิยมเขียนคู่กับต้นสนซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่งความยั่งยืนคงทนเช่นกัน นกกกระเรียนในญี่ปุ่นส่วนใหญ่มาจากไซบีเรียที่อพยพมาวางไข่ที่ญี่ปุ่นในต้นฤดูร้อน โดยนกกกระเรียนเหล่านี้ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมาย โดยห้ามทำร้ายนกกกระเรียน เป็นต้น , ความเชื่อเกี่ยวกับปู ตามหมู่บ้านของญี่ปุ่นในหลายๆเมือง นิยมแขวนปูตัวใหญ่ๆไว้หน้าบ้าน การที่แขวนปูแห่งนี้ไม่ใช่เป็นเครื่องประดับ แต่หากว่าใช้เป็นเครื่องรางสำหรับป้องกันและขับไล่ผี ปีศาจและสิ่งชั่วร้าย สำหรับเหตุผลที่แน่นอนของความเชื่อนี้ยังไม่มีที่แน่ชัด แต่มีประวัติเก่าแก่กล่าวว่า ครั้งหนึ่งมีปูจำนวนมากพากันขึ้นที่ฝั่งทะเล ซึ่งไม่มีใครเคยเห็นเห็นมาก่อน เมื่อชาวบ้านเห็นปูมีหลายขา จึงพากันเข้าไปว่าจะต้องมีอิทธิฤทธิ์สมกับความแปลกประหลาดของมัน จึงพากันจับปูไปตากแห้งแล้วนำมา

แขวนไว้ที่ประตูหน้าบ้าน โดยเชื่อว่าสิ่งประหลาดนี้จะช่วยขับไล่ภูติผี ปีศาจได้ แต่ก็สามารถพบความเชื่อนี้ได้เพียงบางตำบลของญี่ปุ่นเท่านั้น

5.2 เอกสารที่เกี่ยวกับประเพณี ความเชื่อต่างๆของคนญี่ปุ่น

สมบัติ พลายน้อย (2543) เขียนหนังสือเรื่อง “เล่าเรื่องเมืองญี่ปุ่น” เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวกับชาวญี่ปุ่นตั้งแต่การกำเนิดประเทศญี่ปุ่น วัฒนธรรม การใช้ชีวิตประจำวันของชาวญี่ปุ่น ความคิดความเชื่อของชาวญี่ปุ่นที่ปรากฏในชีวิตประจำวัน เทพเจ้าของญี่ปุ่นทั้ง 7 เทศกาลและพิธีกรรมของชาวญี่ปุ่น เช่น ประเพณีการเกิด ประเพณีการตาย ประเพณีการแต่งงาน และประเพณีตามอายุ ซึ่งส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานี้คือ ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ที่ปรากฏในเทศกาล ประเพณี และพิธีกรรมต่างๆเช่น ความเชื่อที่เกี่ยวกับสัตว์ของชาวโอนุหรือชนกลุ่มน้อยของญี่ปุ่น โดยมีความเชื่อว่าสัตว์มีความสัมพันธ์กับเทพเจ้า ปีนักษัตร พิธีกรรมต่างๆ เช่น ลัทธิบูชาสัตว์ชาวชาวโอนุ โดยชาวโอนุจะให้ความสำคัญกับหมี ถือว่าหมีเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นเทพเจ้าแปลงกายมา จนเกิดเป็นลัทธิบูชาหมีขึ้นมา แต่ประเพณีบูชาหมีมีความแปลกคือ ต้องล่าหมีและนำมาฆ่าตามพิธีกรรมที่กำหนดไว้ เป็นต้น

กิ่งดาว ไตรยสุนันท์(2553) เขียนหนังสือเรื่อง “สิ่งมงคลญี่ปุ่น” เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ สิ่งมงคลของญี่ปุ่นซึ่งมีทั้งสิ่งของประดับตกแต่งบ้าน ของพกติดตัว เครื่องเช่น ไหว้ หรือแม้กระทั่งอาหารที่เป็นสิ่งมงคลของญี่ปุ่นทั้งสิ้น ซึ่งสิ่งมงคลเหล่านี้ก็มีสัญลักษณ์ของสัตว์ปรากฏอยู่มากมาย ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานี้คือ แมวกวัก,สุนัขนำโชค,เอมะซึ่งเป็นป้ายที่มีสัญลักษณ์เป็นรูปต่างๆไว้สำหรับพกติดตัว เป็นต้น ตัวอย่างของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานี้ เช่น ชิซา เทพที่ช่วยปกป้องคุ้มครองปิดเป่าเภทภัยและนำโชคลาภ เป็นของมงคลที่เรียกความสุข เนื่องจากมีตำนานในสมัยก่อนได้เล่าไว้มากมาย ชิซา คือรูปปั้นสิงโตนั่นเอง โดยมักปรากฏบนหลังคา เหนือประตู โถงหน้าบ้าน หรือบริเวณทางเข้า นอกจากนี้ยังมีรูปปั้นอีกชนิด คือ โคมานิ ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปปั้นสิงโตเช่นกัน โดยทั้งสองสิ่งนี้มีความต่างกันน้อยมาก โดยแสดงถึงอำนาจของกษัตริย์ โดยทั้งสองอย่างต่างกันเพียงเส้นทางที่เข้ามาสู่ญี่ปุ่นนั่นเอง โดยชิซาเป็นความเชื่อที่เข้ามาทางโอกินาวะ แต่โคมานิเป็นความเชื่อที่เข้ามาทางคาบสมุทรเกาหลี อีกชนิดหนึ่งเข้ามาทางจีนแผ่นดินใหญ่ เรียกว่า คาราจิจินนั่นเอง

ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ(มปป) เขียนหนังสือเรื่อง “12เดือนในญี่ปุ่น” เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ วิธีการดำเนินชีวิตของชาวญี่ปุ่นในแต่ละเดือนอย่างละเอียด ทั้งกิจกรรม ประเพณี เทศกาลทั้ง12เดือน โดยไล่ไปอย่างมีระบบ เช่น เดือนมกราคม มีเทศกาล มูทซึกิ หมายถึง เดือนแห่งการชุมนุมของครอบครัว เป็นเดือนที่สมาชิกในครอบครัว ญาติมิตร เพื่อนฝูงจะได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์กัน วันปีใหม่ ถือเป็นเทศกาลที่สำคัญที่สุดเทศกาลหนึ่งของปี โดยเช้าวันที่1มกราคม ชาวญี่ปุ่นเรียกกันว่า กันตัน เป็นเวลาที่สมาชิกในครอบครัวอยู่พร้อมหน้ากันเพื่อดื่มเหล้าฉลองที่เรียกว่า โอะโทะโสะ และรับประทานอาหารพิเศษสำหรับปีใหม่คือ โอโซนิและ โอเซจิเรียวริ

โอเซจิเรียวริ แต่เดิมหมายถึง อาหารถวายพระหรือศาลเจ้าในเทศกาลพิเศษ ซึ่งปัจจุบันจะมีการจัดเตรียมอาหารหลากหลายชนิดและจัดวางไว้อย่างสวยงามในภาชนะเครื่องเงินเช่น ปลาอย่าง ไข่ปลา กุ้ง เป็นต้น ส่วนโอโซนิคือ อาหารพิเศษสำหรับปีใหม่ ที่ประกอบไปด้วยโอโมจิ ซึ่งเป็นแป้งก้อนข้าวเหนียว ต้มกับปลาตัวเล็กๆและผัก ซึ่งในแต่ละพื้นที่ก็มีลักษณะเฉพาะต่างกันไป

ในปัจจุบันมีโอเซจิสำเร็จรูปขายตามห้างสรรพสินค้า และตามร้านอาหาร ซึ่งนับว่าเป็นอาหารเทศกาลที่มีราคาค่อนข้างแพง โดยเฉพาะบางร้านที่มีชื่อเสียงมีราคาถึง5หมื่นเยนเลยทีเดียว บางคนอาจสงสัยว่าทำไมอาหารปีใหม่ถึงแพงและเป็นที่ยอมรับสำหรับครอบครัวคนญี่ปุ่นนัก ก็เพราะว่า ในอดีต โอเซจิคือ อาหารที่ทำเพื่อถวายเทพเจ้าในช่วงเทศกาลซึ่งมีอยู่5เทศกาล นั่นก็คือวันที่1เดือน1 วันที่3เดือน3 วันที่5เดือน5 และวันที่9เดือน9 ซึ่งต่อมากการทำอาหารถวายเทพเจ้านั้นได้แพร่หลายในหมู่ประชาชนทั่วไป ซึ่งสามารถทำทานเองได้ในวันปีใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นการขอพรเพื่อให้ร่างกายมีสุขภาพแข็งแรงและนำมาซึ่งความสุขในช่วง1ปีหลังจากนี้ ซึ่งส่วนประกอบหลักของอาหารมักเป็นอาหารที่มีชื่อหรือความหมายที่เป็นมงคล

นอกจากวัฒนธรรมการรับประทานอาหารในปีใหม่ยังสะท้อนให้เห็นความคิดความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ของชาวญี่ปุ่นในเชิงสัญลักษณ์แล้ว ยังมีจิเมคาซาริ ซึ่งเป็นสิ่งที่ใช้ประดับในวันปีใหม่ ประกอบด้วยเชือกศักดิ์สิทธิ์ที่ทำด้วยฟางข้าว มีแถบสีขาวห้อยเป็นพู่ประดับกับส้ม กุ้งมังกร และไบเฟรินทซึ่งจะแขวนไว้ที่หน้าประตูบ้าน เพื่อขจัดสิ่งชั่วร้ายออกไปจากบ้าน เนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่โดย กุ้งมังกรหมายถึง การมีอายุยืนยาว

5.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับศาสนาในประเทศญี่ปุ่น

จางง ทงประเสริฐ(2545)เขียนหนังสือเรื่อง “บ่อเกิดลัทธิประเพณีญี่ปุ่น ภาค1-4”เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ ลัทธิและศาสนาต่างๆที่มีอิทธิพลต่อประเพณีความเชื่อในประเทศญี่ปุ่นในแต่ละยุคสมัยและยังแสดงให้เห็นถึงความเป็นมา พัฒนาการ หลักปฏิบัติ คำสอนของแต่ละศาสนา แต่ละลัทธิตั้งแต่สมัยญี่ปุ่นโบราณจนถึงสมัยโตกุงวะ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานี้คือ ศาสนาชินโต ซึ่งได้กล่าวตั้งแต่ศาสนาชินโตในระยะแรก ดำเนินการเกิดประเพณีญี่ปุ่นซึ่งมีสัตว์ต่างๆเข้าไปเกี่ยวข้องมากมาย เช่น งู ปลา เป็นต้น จนมาถึงยุคการเข้ามาของความคิดของชาวจีนในญี่ปุ่น นั่นก็คือ ลัทธิขงจื้อของราชวงศ์ฮั่น ซึ่งแทรกซึมเข้าไปในความคิดความเชื่อของชาวญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะความคิดความเชื่อเกี่ยวกับโชคลาง ซึ่งหัวใจหลักลัทธิคำสอนของขงจื้อคือ จักรวาลเป็นสิ่งทั้งหมดซึ่งมีความกลมเกลียวกันที่มนุษย์และธรรมชาติจะมีปฏิสัมพันธ์กันในทุกแง่มุมแห่งชีวิตตลอดเวลา จึงสรุปได้ว่า การกระทำต่างๆของมนุษย์ซึ่งมีกษัตริย์เป็นตัวแทน โดยเฉพาะนั้น ยังมีผลกระทบกระเทือนต่อระเบียบธรรมชาติซึ่งมีความอ่อนไหวต่อคุณภาพทางด้านศีลธรรมแห่งการกระทำหรือปฏิบัติเพื่อสร้างดุลยภาพ นั่นก็คือเหตุผลของความเชื่อที่ว่า สิ่งที่ยังเกิดขึ้นมาตามธรรมชาติทั้งหลายที่มีความแปลกจากปกติเป็นเพราะการประพฤติที่ไม่เหมาะสมของมนุษย์ทำให้เกิดความเชื่อเกี่ยวกับโชคลาง โดยการพูดถึงธาตุทั้งห้าย่อมนำไปสู่ศูนย์กลางแห่งศิลปะว่าด้วย การหลีกเลี่ยงความหายนะต่างๆเช่น

ดาว	ธาตุ	ทิศ	ฤดู	นิมิตแห่งจักรราศี
พระพฤหัสบดี	ไม้	ตะวันออก	วสันต์	เสื่อ, กระจ่า
พระอังคาร	ไฟ	ใต้	คิมหันต์	งูเล็ก, ม้า
พระเสาร์	ดิน	ศูนย์กลาง	อายัน	สุนัข, โคน, งูใหญ่, แกะ

ซึ่งถือว่าความเชื่อเหล่านี้ได้ครอบงำวิถีชีวิตของชาวญี่ปุ่นเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างที่อยู่อาศัย สร้างเมืองเพื่อให้ได้ทิศที่เป็นมงคลและส่งผลดีกับชีวิต นอกจากนี้ยังมีเกี่ยวกับบันทึกเรื่องราวสมัย (โคยิกิ)ซึ่งเกี่ยวกับการกำเนิดของประชาชนและราชสำนักญี่ปุ่นตามเทพนิยาย ซึ่งมีสัตว์ต่างๆมีบทบาทในบันทึกนี้เป็นอย่างมากทั้ง หมี มังกรบิน กา เสือโคร่ง วัว ควาย เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นความสำคัญของสัตว์ต่างๆที่มีอิทธิพลต่อชาวญี่ปุ่นตั้งแต่อดีต

นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับไถ่ฟ้าขาว ซึ่งได้รับความเชื่อมาจากจีน โดยเชื่อว่า ไถ่ฟ้าสีขาวแสดงนิมิตหมายอันดีโดยกล่าวว่าไถ่ฟ้าสีขาวนี้เป็นมรดกที่แท้จริงของชาวญี่ปุ่นจนทำให้เกิดกฎหมายที่เกี่ยวกับโทษของการฆ่าสัตว์ด้วย

จนถึงยุคที่ศาสนาพุทธเข้ามา โดยเฉพาะศาสนาพุทธลัทธิลัทธิมีบทบาทสำคัญมากเกี่ยวกับการเคารพสัตว์ เพราะมีการกำหนดเป็นวินัยพื้นฐาน 6 ข้อเพื่อการรักษาศีลให้บริสุทธิ์ โดยเน้นการห้ามฆ่าสัตว์ โดยกล่าวว่าหากผู้ใดกระทำได้พระพรหมจะทรงเมตตาและทำตามคำอ้อนวอนเพื่อชีวิตที่สว่างไสว อายุยืนยาว เป็นต้น ในยุคญี่ปุ่นสมัยกลาง ได้มีกำเนิดพุทธศาสนานิกายสุขาวดีในญี่ปุ่นซึ่งยังคงให้ความสำคัญกับสัตว์ โดยกล่าวถึงนรกในรูปแบบต่างๆ หากกระทำความผิดในการทำร้ายสัตว์ในแต่ละชนิดเช่น พวกที่นำสัตว์มาทำเป็นอาหารและบริโภค จะตกนรกขุมที่ 3 คือ กระทะเหล็ก กล่าวกันว่า สัตว์นรกจะถูกจับใส่ลงในกระทะเหล็ก และถูกต้มเหมือนถั่วต้ม เป็นต้น

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงเทศกาล ประเพณี และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ในวิถีชีวิตชาวญี่ปุ่น
2. เข้าใจความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ที่สะท้อนผ่านเทศกาล ประเพณี และพิธีกรรมของชาวญี่ปุ่น

ผลการวิจัย

1. เทศกาล ประเพณี และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ในวิถีชีวิตของชาวญี่ปุ่น

1.1 เทศกาล

เทศกาล มีรากศัพท์มาจากคำว่า เทศะ กับ กาล คำว่าเทศะ เป็นภาษาสันสกฤต แปลว่าประเทศ หรือ การแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนคำว่า กาล เป็นภาษาบาลี แปลว่า เวลาที่กำหนด ดังนั้นความหมายตาม นิยามนี้ หมายถึง เวลา ระยะเวลาในประเทศใดประเทศหนึ่งที่กำหนดนัดหมายกันเพื่อกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง ร่วมกัน

1.1.1 เทศกาลบงเท็น (梵天まつり)

ภาพที่1 ขบวนแห่เทศกาลบงเท็น

[http://www.japanmook.com/web/?option=com_content
&view=article&id=710000153&Itemid=89](http://www.japanmook.com/web/?option=com_content&view=article&id=710000153&Itemid=89)

ทุกวันที่17มกราคมของทุกปี เทศกาลบงเท็นจะถูกจัดขึ้นในหลายพื้นที่ของจังหวัดอะคิตะ โดยมี สิ่งประดิษฐ์ขนาดใหญ่ทำจากไม้ไผ่ ด้านบนสุดตกแต่งด้วยผ้าและกระดาษเป็นรูปสามเหลี่ยมอันเปรียบ เสมือนเครื่องรางที่เรียกว่า “บงเท็น” ทั่วไปแล้วทำเป็นรูปสัตว์ตามราศีประกอบด้วยคทาศักดิ์สิทธิ์ที่ทำจาก กระดาษ หรือฟางข้าว เพื่อนำไปถวายศาลเจ้าชินโต เพื่อขอพรและพลังจากเทพเจ้าให้เขาเหล่านั้นมีสุขภาพ ที่ดี ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน หรือขอให้พืชพันธุ์ธัญญาหารบริบูรณ์

1.1.2 เทศกาลฮิตะมิ โทซึโนะ โอะฟูเนะ มัทซึริ (常陸大津の御船祭)

ภาพที่ 2 ภาพวาดที่กาบเรือใช้ในขบวนแห่เทศกาลฮิตะมิ โทซึโนะ โอะฟูเนะ มัทซึริ

http://blog.goo.ne.jp/gomitaro_1940/e/a5dc13525272fe0e73224547220f3d5a

เทศกาลใหญ่ของฤดูใบไม้ผลิของศาลเจ้าชะวะวะซัง ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่น ขบวนแห่มิโคะมิที่ตั้งอยู่บนลำเรือไม้สีขาว ที่กาบเรือทั้งสองข้างจะวาดภาพ ปู ปลา หรืออาหารทะเล โดยต้องใช้คนหนุ่มประมาณ 500 คนช่วยกันลากเรือน้ำหนัก 5 ตัน สูง 12 เมตร ไปตามถนนโดยไม่มีล้อ โดยต้องใช้ภูมิปัญญาที่ถือปฏิบัติกันมายาวนาน

1.1.3 เทศกาลชะงุ ชะงุ อุมัคโคะ (チャグチャグ馬っ子)

ภาพที่ 3 ขบวนแห่ม้าไปยังศาลเจ้าในเทศกาลชะงุชะงุ อุมัคโคะ

http://www.uchinome.jp/event/traditional/2008/tradi22_1.html

เทศกาลนี้ถูกจัดขึ้นในหมู่บ้านทะคิสะวะ ที่ตั้งอยู่ใกล้ศาลเจ้าโอะนิโคะมิโซเค็น ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานของเทพเจ้าผู้พิทักษ์ม้า ชาวานจะประดับประดาเครื่องทรงอันสดใสหรูหราให้กับม้าของตนเอง

เดินเป็นขบวนพร้อมกับเสียงกระดิ่งกังวาลจนไปถึงศาลเจ้า เพื่อให้ม้าซึ่งตราครุฑทำงานหนักในระหว่างฤดูการทำนาได้หยุดพัก และเพื่อขอพรให้ม้ามีสุขภาพแข็งแรง ปลอดภัย

1.1.4 เทศกาลกระทะชิโอะคุนชิ (唐津くunchi)

ภาพที่ 4 ภาพขบวนรถที่ใช้ในขบวนแห่เทศกาลกระทะชิโอะคุนชิ

<http://fukuoka-hotel.net/hotel/ryokou/2009/06/post-1.html>

เทศกาลนี้จัดในวันเสาร์แรกเดือนพฤศจิกายน เพื่อเป็นการขอบคุณต่อพืชพันธุ์ธัญญาหารที่ให้ผลดี โดยมีขบวนรถที่ออกแบบเป็นรูปสัตว์ต่างๆ เช่น สิงโต มังกรบิน ปลา ช้างคางมาและเป็นเอกลักษณ์ แต่ละคันหนักตันครั้ง จำนวน14คัน เคลื่อนไปรอบเมืองโดยชายหนุ่ม พร้อมกับเสียงขลุ่ยแลพกลอง โดยไปสิ้นสุดที่ศาลเจ้ากระทะชิ

1.1.5 เทศกาลอินุโกะ (犬っ子祭り).

ภาพที่ 5 ประติมากรรมน้ำแข็งรูปศาลเจ้าและสุนัขที่เมืองยูสะวะ

<http://plaza.rakuten.co.jp/kabegamimura/diary/201002150000/>

เทศกาลอินุโกะ หรือเทศกาลลูกสุนัข เป็นงานที่จัดขึ้นที่เมืองยุสวะ ในวันเสาร์และอาทิตย์ที่สองของเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี ประติมากรรมน้ำแข็งรูปศาลเจ้าและสุนัขขนาดใหญ่ที่ถูกสร้างขึ้น พร้อมกับตั้งแท่นบูชาสำหรับจุดเทียน มีของเช่นไหว้ เหล้าสาเก กล้องบูชาและสุนัขตัวเล็กๆปั้นจากข้าวเจ้า

1.1.6 เทศกาลวันเด็ก โคะโตะโมะโนะอิ (こどもの日)

ภาพที่6 ชงปลาการ์ฟ

<http://plaza.rakuten.co.jp/fuminoritamaki/diary/200905030000/>

วันเด็กผู้ชายนี้เริ่มมีขึ้นในสมัยนะระเป็นวันที่เฉลิมฉลองการเติบโตของเด็กผู้ชายใน วันที่5 พฤษภาคมของทุกปี ต่อมาเพื่อไม่ให้มีการแบ่งแยกเพศกันจึงเปลี่ยนมาเป็นวันฉลองการเติบโตทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชาย และเปลี่ยนมาเรียกว่า วันเด็ก โดยชาวญี่ปุ่นจะประดับชงปลาการ์ฟเพื่อแจ้งต่อเทพเจ้าบนทรวงสวรรค์ว่า มีบุตรชายถือกำเนิดในบ้านของตนแล้ว ขอให้เทพเจ้าปกป้องคุ้มครอง พร้อมกับเป็นการอธิฐานให้บุตรชายของตน เติบโตขึ้นอย่างแข็งแรง และประสบความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ในอนาคต โดยชงปลาการ์ฟในปัจจุบันใช้เส้น ใยสังเคราะห์ เพื่อให้มีสีสันสวยงามและคงทน ชงปลาการ์ฟประกอบด้วย2ส่วน คือ ส่วนที่อยู่บนสุด จะเป็นชงฟุปลิวมี5สี ซึ่งแสดงถึงธาตุทั้ง5ชนิด และถัดจากนั้นจะเป็นชงปลาการ์ฟสีสั้นต่างๆตั้งแต่ 3ตัวขึ้นไป โดยปลาการ์ฟตัวใหญ่สีดำ หมายถึงพ่อ

1.2 ประเพณี

ประเพณี คือ กิจกรรมที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมาเป็นเอกลักษณ์และมีความสำคัญต่อสังคม เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรม กฎหมาย คุณธรรม ความเชื่อ เป็นต้น และยังเป็นบ่อเกิดวัฒนธรรมของสังคม เชื้อชาติต่างๆ กลายเป็นประเพณีประจำชาติและถ่ายทอดกันมาตามลำดับ

1.2.1 ประเพณีของนกพิราบกับอุต่อเรือ

เมื่ออุต่อเรือจะปล่อยเรือลงน้ำ เขาจะมีการเอานกพิราบใส่กรงรูปกลมๆแขวนไว้ที่หัวเรือมีเครื่องปกปิดไว้อย่างสวยงาม เป็นเครื่องกำบังไม่ให้คนรู้ว่ามันก้อยู่ข้างใน เมื่อตัดเชือกผูกขวดเหล้าสาเกให้ขาดออก และเรือเริ่มเคลื่อนที่ลงน้ำ สายเชือกจะทำให้กรงนกเปิดออกและนกจะบินออกมา ซึ่งนกพิราบถือเป็นสัตว์สำคัญที่ถูกลีภัยในทุกอุต่อเรือ (ศ.พลายน้อย, 2555: 244)

1.2.2 ประเพณีของชาวประมงเกี่ยวกับเต่าและแมว

เมื่อมีเต่าติดอวนหรือแหของชาวประมงขึ้นมาด้วย ชาวประมงจะดีใจเพราะถือว่าเป็นเครื่องหมายแห่งโชคดีและเขาจะไม่ฆ่า แต่จะจับวางบนชายฝั่งแล้วเอาเหล้าสาเกให้เต่ากิน เพราะเข้าใจกันว่าเต่าชอบกินเหล้าสาเก เมื่อให้เต่ากินจนพอใจแล้วก็ปล่อยไป ในบางภาคของญี่ปุ่นเชื่อกันว่า เมื่อเต่ากินเหล้าสาเกไปแล้ว มันจะดำลงไปใต้คลื่นแล้วโผล่ขึ้นมาพองหัวเป็นการแสดงความขอบใจคนบนฝั่ง (ศ.พลายน้อย, 2555ก:172-173)นอกจากความเชื่อเกี่ยวกับเต่าแล้ว ชาวประมงยังนำแมวสามสีลงเรือไปด้วย จากความเชื่อที่ว่าถ้าในแมวสามสีลงเรือไปแล้วจะรอดพ้นจากภัยอันตราย แล้วถ้าแมวหลับสบายแสดงว่าอากาศจะปลอดโปร่ง แต่ถ้าแมวส่งเสียงร้องรบกวนแสดงว่าจะเกิดพายุ

1.2.3 วัฒนธรรมแมวแก้ว

หน้าร้านอาหาร หน้าโฮเต็ล หน้าร้านขายของทั่วไปของญี่ปุ่น มักจะมีแมวที่ทำด้วยวัสดุต่างๆ เช่นดินเผา กระเบื้องเคลือบ ปูน ไม้ โดยแมวจะนั่งยกขาซ้ายด้านหน้าขึ้นแตะที่หูซ้าย เรียกว่า มาเนกิ เน โกะ แปลว่าแมวแก้ว ซึ่งเข้าใจว่าถ้าแมวทำอาการเช่นนี้แสดงว่าจะมีแขกมาหา

แมวที่ยกขาขวาจะนำโชคด้านการเงิน ส่วนตัวที่ยกขาซ้ายจะช่วยในเรื่องการติดต่อบ้านค้า ดังนั้นแมวที่ยกขาซ้ายจึงเหมาะกับร้านค้าที่ต้องการเรียกลูกค้าเข้าร้านมากๆ นอกจากนี้ยังมีการประดับแมวแก้วเป็นคู่ โดยถือเคล็ดว่าขาข้างที่ยกขึ้นต้องหันออกด้านนอก

เนื่องจากปัจจุบันความนิยมในเรื่องของฮวงจุ้ย ทำให้มีการผลิตแมวแก้วสีต่างๆออกมามากมาย แต่ในอดีตแล้วแมวแก้วจะต้องเป็นแมวสามสี คือ สีดำ สีน้ำตาล สีขาว ซึ่งแต่ละสีมีความหมายที่ต่างกัน ได้แก่ แมวสีขาว ความสุข,สีดำ ไร้ทุกข์, สีแดง ปราศจากโลก, สีเหลือง สมหวังในความรัก, สีน้ำเงิน

ปลอดคภัย, สีเขียว สอพบ่าน, สีทอง สมปรารธนา (กึ่งดาว ไตรยสุนันท์, 2553: 16-17)

1.2.4 ประเพณีการหาศพจมน้ำโดยไก่อ

ที่ทะเลสาบชวะใช้วิธีนำไก่อใส่เรือไปลอยน้ำเมื่อถึงจุดที่มีศพไก่อจะขึ้นออกมาแล้วพบศพที่จุดนั้น ซึ่งน่าจะมิตั้งแต่อดีตกาลจนมีการนำไปแทรกในบทขับร้องละครโน เกี่ยวกับความเชื่อที่ว่า ไก่อจะมาขึ้นเหนือจุดที่ศพคนจมน้ำตายอยู่เสมอ หรือ ถ้าเอาไก่อใส่เรือไป จะต้องมีคนจมน้ำตายลอยขึ้นมา (ชมนาค สีติสาร, 2549: 150-151)

1.2.5 ความเชื่อเรื่องสิ่งมงคล

-ตุ๊กตาสุนัขนำโชค เป็นเครื่องรางสำหรับการคลอดบุตร ใช้สืบต่อกันมาในฐานะของสำหรับขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้พ้นจากเด็ก สุนัขนำโชคมี2แบบ คือ แบบที่แบกกลองปองเป็งไว้บนหลัง กับแบบที่มีตะกร้าครอบหัว วัสดุที่ใช้สานตะกร้าคือ ไม้ไผ่ เมื่อวางอยู่เหนือคำว่าสุนัข ก็จะกลายเป็นคำว่า ยืม เป็นการอธิฐานให้เด็กเกิดและเติบโตอย่างรวดเร็ว มีรอยยิ้มอยู่เสมอ นอกจากนี้ตะกร้าสามารถให้น้ำไหลได้ จึงหมายความว่าให้เด็กจุกโล่งไม่เป็นหวัด ส่วนสุนัขที่แบกกลองปองเป็งไว้บนหลัง หมายความว่า ขอให้เด็กที่เกิดมาเติบโตไม่มีนิสัยหน้าไหว้หลังหลอก เหมือนกลองที่ด้านหน้าด้านหลังเหมือนกัน ส่วนเชือกลูกตุ้มของกลองที่ทำจากป่าน หมายถึง ขอให้เจริญเติบโตเหมือนต้นป่าน (กึ่งดาว ไตรยสุนันท์, 2553: 29)

-สระอุโงมะ ม้าไม้ที่มีชื่อเสียงที่สุดของญี่ปุ่น ของเล่นพื้นบ้านประจำเมืองมิสึระ นิยมทาสีตัวม้าด้วยสีดำกับสีขาว และวาดลวดลายสดใสเพิ่มเติมลงไปให้สวยงาม แต่เดิมถูกแกะสลักขึ้นเพื่อ ให้เป็นเครื่องรางของความโชคดีสำหรับการแต่งงาน มีลูกเต็มบ้านมีหลานเต็มเมือง และให้เด็กๆเจริญเติบโตขึ้นอย่างมีความสุขสมบูรณ์แข็งแรง แต่ต่อมาก็ได้กลายเป็นของเล่นของเด็กในที่สุด(อาภา เทียมสิงห์, บรรณาธิการ, 255: 49)

1.2.6 ประเพณีการรับประทานอาหารมงคลในวันปีใหม่

ภาพที่7 ชุดอาหารที่รับประทานในวันปีใหม่

<http://www.punica.co.th/bbs/viewthread.php?tid=9068>

Osechi ryouri คือ อาหารที่ชาวญี่ปุ่นจัดทำขึ้นเพื่อรับประทานภายในครอบครัวช่วงเทศกาลวันปี
ใหม่เท่านั้น ตามความเชื่อแต่โบราณว่าเป็นการต่ออายุให้ยืนยาว ประกอบด้วยอาหารหลายชนิด แต่จะต้องมี
อาหารหลัก 3 ชนิด อันเป็นของพื้นบ้าน ซึ่งกำหนดมาตั้งแต่สมัยตระกูล Tokugawa ปกครองประเทศ เพื่อ
ไม่ให้ประชาชนใช้ชีวิตที่ฟุ้งเฟ้อเกินไป นั่นก็คือ ถั่วดำเชื่อม ไข่ปลาเฮอริงหมักเกลือ และลูกปลาซาร์ดีนตาก
แห้ง แต่ในเขตคันไซ คือแถบเมืองเกียวโต และโอซากา จะกำหนดอาหารหลัก 3 ชนิด คือ ถั่วดำเชื่อม ไข่
ปลาเฮอริงหมักเกลือ และรากหญ้าเบอร์คอคปรุงรส อาหารที่จัดเป็น Osechi ryouri และทานในวันปีใหม่ เช่น
ไข่ปลาเฮอริง, ลูกปลาซาร์ดีนตากแห้ง, กุ้ง, เนื้อปลาบดอัดแท่ง, ปลาตะเพียนทะเล เป็นต้น

1.2.7 ประเพณีการแขวนรูปบริเวณหน้าบ้าน

หมู่บ้านที่ญี่ปุ่นในหลายเมือง นิยมแขวนรูปตัวใหญ่ๆ ไว้ที่ประตูหน้าบ้าน การที่แขวนรูปเหล่านี้
ไม่ใช่เป็นเครื่องประดับ แต่หากว่าเขาใช้เป็นเครื่องรางสำหรับป้องกันผีและขับไล่ผีปีศาจ โดยในแต่ละ
หมู่บ้านก็มีความเชื่อเกี่ยวกับรูปที่ต่างกัน ไป (ส.พลายน้อย, 2555:209-210)

1.3 พิธีกรรม

พิธีกรรม คือการกระทำที่คนสมมติขึ้น มีลักษณะเป็นขั้นเป็นตอน มีระเบียบวิธีเพื่อให้เป็นสื่อหรือ
หนทางที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่ความหวังไว้ ซึ่งทำให้เกิดความสบายใจ และมีกำลังใจที่จะดำเนิน
ชีวิตต่อไป

1.3.1 พิธีกรรมศาลเจ้าอิเสะ

พิธีกรรมของศาลเจ้าอิเสะ ซึ่งมีอะมะเตะระซุโอมิกะมิเป็นเทพประจำศาลเจ้า ทุกๆ 20 ปี ศาลเจ้า
ดังกล่าวจะมีการปลูกสร้างใหม่ และทำพิธีอัญเชิญเทพประจำศาลไปสถิต ซึ่งการทำพิธีเริ่มด้วยการขัน
เลียนแบบไก่ โดยผู้ทำพิธีของศาลเจ้าจะใช้พัดตีมงกุฎบนศีรษะของตัวเอง 3 ครั้ง ก่อนขันเสียบไก่ 3 ที เสร็จแล้ว
ประตูของวิหารหลักของศาลเจ้าจะปิด และเริ่มดำเนินพิธีอื่นๆต่อไป (ชมนาด ศีติสาร, 2549: 139)

1.3.2 พิธีกรรมการพิสูจน์ความจริง

เมื่อต้องการพิสูจน์ความจริง ชาวญี่ปุ่นได้นำกาเข้ามาเกี่ยวข้องกับเซมอ คือเมื่อไม่มีใครยอมรับ เขาจะ
เขียนรูปกาลงบนกระดาษสีขาว ซึ่งเรียกว่า กุ โอะ เป็นกระดาษยาวๆ ซึ่งจะใช้กระดาษนี้หาตัวขโมยหรือ
ผู้กระทำผิด เวลาจะสาบานว่าสิ่งที่เขาพูดเป็นความจริง เขาจะเผากระดาษนี้แล้วเอาขี้เถ้ากระดาษนั้นกลืนกิน
เข้าไป ถ้าใครทำผิดจริงก็จะไม่กล้ากลืนเพราะกลัวการสาธุ ผู้กระทำความผิดบางคนเมื่อกลืนเข้าไป
แล้วมีการอาเจียนออกมาเป็นเลือด

1.3.3 การถวายอะมะ

ภาพที่ 8 ป้ายอะมะ

<http://itafusa.com/awaseema.html>

การถวายอะมะมีมาตั้งแต่สมัยนาระ โดยในอดีตคนญี่ปุ่นจะนำม้าจริงๆมาถวายให้เทพเจ้าที่ศาลเจ้า แต่ปัจจุบันเปลี่ยนจากการถวายม้าจริงๆมาเป็นถวายม้าที่วาดอยู่บนแผ่นไม้เล็กๆแทน โดยเรียกว่าอะมะ ซึ่งภาพม้านั้นเปรียบเสมือนสื่อกลางของคำวิงวอนต่อเทพเจ้ารวมไปถึงการบูชาแก่นบต่อศาลเจ้านั้นๆ แต่ไม่ใช่เพียงรูปม้าเท่านั้น บางครั้งก็จะเพิ่มภาพของจักรราศีหรือภาพของสัตว์ที่เทพเจ้าประจำศาลนั้นๆใช้เป็นพาหนะ

2. ความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ที่สะท้อนผ่านเทศกาล ประเพณี พิธีกรรมของคนญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นมีลัทธิชินโตซึ่งเป็นลัทธิถือผีสาง เทวดา ลัทธิที่ถือเวทมนตร์คาถา ลัทธิเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณธัญญาหาร และการบูชาธรรมชาติ บรรพบุรุษ และวีรบุรุษ (จันงัค ทงประเสริฐ ,2545ก:29) เป็นลัทธิพื้นเมืองประจำประเทศญี่ปุ่น ทำให้ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติ เทพเจ้า และสิ่งลึกลับต่างๆเป็นอย่างมาก

2.1 ความเชื่อด้านโหราศาสตร์

ความเชื่อด้านโหราศาสตร์จำเป็นต้องใช้ความรู้ด้านดาราศาสตร์มาช่วยในการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในเรื่องต่างๆ ดาราศาสตร์ คือ วิชาวิทยาศาสตร์ ที่ศึกษาวัตถุบนท้องฟ้า (อาทิ ดาวฤกษ์ ดาวเคราะห์ ดาวหาง และ ดาราจักร) รวมทั้งปรากฏการณ์ธรรมชาติต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากนอกชั้นบรรยากาศของโลก โดยศึกษาเกี่ยวกับวิวัฒนาการ ลักษณะทางกายภาพ ทางเคมี ทางอุทุนิยมวิทยา และการเคลื่อนที่ ของวัตถุท้องฟ้า ตลอดจนการกำเนิด และวิวัฒนาการของเอกภพ

นักดาราศาสตร์โบราณรู้จักดวงดาวในระบบสุริยะเพียง ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ โลก และดาวเคราะห์ 5 ดวง คือ ดาวพุธ ดาวศุกร์ ดาวอังคาร ดาวพฤหัสบดี และดาวเสาร์ จึงทำให้ การศึกษาดาราศาสตร์สมัยก่อน ได้บันทึกไว้เพียงตำแหน่งทิศทางที่ค้นพบดวงดาวในช่วงเวลานั้นๆ นักดาราศาสตร์จึงวางลักษณะที่ตั้งของ ดาวเคราะห์ทั้ง 5 ดวงในลักษณะที่ตนเองเห็นบนท้องฟ้า กลุ่มดาวจักรราศีถือว่าเป็นกลุ่มดาวที่มีความสำคัญ กลุ่มดาวหนึ่ง โดยนักดาราศาสตร์ ใช้กลุ่มดาวจักรราศีในการกำหนดฤดูกาล และยังเชื่อมโยงสัตว์เข้ากับฤดูแล้ง ทิศ ชาติทั้งห้า ดวงดาว จักรราศีดังนี้

นิมิตแห่งจักรราศี	ดาว	ธาตุ	ทิศ	ฤดู
เสื่อ, กระจ่า	พระพฤหัสบดี	ไม้	ตะวันออก	วสันต
งูเล็ก, ม้า	พระอังคาร	ไฟ	ใต้	กิมหันต
สุนัข, วัว, งูใหญ่ (มังกร), แกะ	พระเสาร์	ดิน	ศูนย์กลาง	อาษัน
ลิง, ไก่	พระศุกร์	โลหะ	ตะวันตก	สารท
หมู, หนู	พระพุธ	น้ำ	เหนือ	เหมันต

ตารางที่ 1 แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างจักรราศี ดาว ธาตุ ทิศและฤดู
ที่มา : หนังสือ “บ่อเกิดลัทธิประเพณีญี่ปุ่น” จำนงค์ ทองประเสริฐ หน้า 69

ตามทฤษฎีว่าด้วยธาตุทั้งห้า สองธาตุที่มีขอบเขตติดต่อกับธาตุใดธาตุหนึ่งก็ย่อมมีประโยชน์ต่อธาตุนั้น แต่ธาตุที่แยกออกไปนั้นย่อมเป็นอันตราย ดังนั้น ธาตุไม้กับธาตุดินจึงมีประโยชน์กับธาตุไฟ แต่ธาตุโลหะกับธาตุไม้เป็นอันตรายต่อธาตุไฟ ดังนั้นบุคคลที่เกิดภายใต้ นิมิตแห่งดาวพระอังคารย่อมเหมาะที่จะเป็นคู่ครองผู้ที่เกิดภายใต้ นิมิตแห่งดาวพระพฤหัสบดีและดาวพระเสาร์ แต่ไม่เหมาะที่จะเป็นคู่ครองผู้ที่เกิดภายใต้ นิมิตแห่งดาวพระศุกร์และดาวพระพุธ จึงนับได้ว่า เป็นไปได้ที่จะหลีกเลี่ยงความหายนะต่างๆ ได้ (จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2545: 69-70) เช่นผู้หญิงที่เกิดในปีว ถือเป็นคนดวงแข็งกว่าสามีและจะทำให้สามีตายก่อน แต่บางกลุ่มก็เชื่อว่าจะเป็นคนที่มีอุปนิสัยขยันขันแข็ง และมีความอดทนเป็นเลิศ

ความเชื่อถือเช่นนี้ได้ครอบงำชีวิตของชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นทิศ วัน เวลา ที่เป็นมงคลและไม่เป็นมงคล เป็นต้น เช่น

- ปีว เป็นปีที่มีนิมิตหมายที่ดีที่สุด เห็นได้จากชาวญี่ปุ่นจำนวนมาก เดินทางไปยังวัดวันปีใหม่ เพื่อขอพรมากกว่าปีอื่นๆ นอกจากปีวแล้ว ยังมีวันวัวในทุกๆเดือน โดยเฉพาะในเดือนพฤษภาคมและสิงหาคม ชาวญี่ปุ่นจะจัดพิธีที่ทำให้วัวปลอดภัย โดยการทำความสะอาด ชำระสิ่งสกปรกต่างๆ ให้แก่วัว ในปัจจุบัน

ซูเปอร์มาร์เก็ตบางแห่งในชนบทก็ยังคงมีการแขวนป้ายบอกว่าวันวัน ซึ่งก็จะทำให้ซื้อเนื้อวัวได้ในราคาถูกกว่าปกติอีกด้วย ความเชื่อเช่นนี้เป็นเพราะวัวเป็นสัตว์ที่มีความสัมพันธ์กับเกษตรกรรมมาช้านานจนเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ ส่วนการบริโภคเนื้อวัวในวันวันจะมีราคาที่ถูกลงกว่าปกติ เนื่องจากปัจจุบันการค้าขายได้เข้ามามีบทบาทสำคัญจึงได้นำเอาความเชื่อเรื่องวันวันมาใช้เพื่อเป็นแหล่งดึงดูดความสนใจ

- ปีเสือ ผู้ที่เกิดในปีเสือก็น่าจะมีความเชื่อกันว่า เป็นผู้ที่มีความแข็งแรงเป็นพิเศษ เป็นคนมีอำนาจวาสนา เช่น โขกุนโทะคุงะวะ อิเอะยะสุ หรือ โยะชิตะ ชิเคะรุ หรืออดีตผู้นำของญี่ปุ่นก็ล้วนแล้วแต่เกิดปีเสือทั้งสิ้น นอกจากนี้ปีเสือแล้ว ในทุกๆ12วันก็จะมีวันเสือหนึ่งวัน ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อสิ่งต่างๆ ดังนั้นพิธีการหรือภารกิจที่สำคัญจึงมักจะไม่ได้ถูกจัดขึ้น เพราะเชื่อว่าเป็นวันที่ฤกษ์ไม่ดี นอกจากนี้ในหนึ่งวันยังมีชั่วโมงเสือ คือ ตั้งแต่3นาฬิกา ถึง5นาฬิกาของวันใหม่ด้วย ในวันและเวลาดังกล่าวผู้ที่เกิดในปีเถาะ ว่ากันว่าเป็นวันที่อับโชคอย่างมาก ที่มีความเชื่อเช่นนี้เพราะเสือเป็นสัตว์ที่มีลักษณะดุร้าย กล้าหาญ มีความเป็นผู้นำ สง่างาม จึงนำลักษณะของเสือมาเทียบกับผู้ที่เกิดในปีเสือ และเนื่องจากลักษณะดังกล่าวของเสือจึงทำให้วันเสือเป็นวันที่ไม่ควรทำกิจกรรมใดๆเพราะจะไม่สำเร็จ

2.2 ความเชื่อเรื่องสัตว์กับโชคลาง

โชคลาง หมายถึง เครื่องหมายที่ปรากฏให้เห็น เพื่อบอกเหตุร้ายหรือเหตุดี ซึ่งคนไทยมีความยึดมั่นถือมั่นมาเนิ่นนาน จนกลายเป็นประเพณีปฏิบัติ และคงวัน ปฏิบัติอยู่โดยทั่วไป ความเชื่อเรื่องสัตว์กับโชคลางของชาวญี่ปุ่นได้แก่

2.2.1 โชคลางดี

2.2.1.1 ไก่ฟ้าสีขาว ถือเป็นลางบอกเหตุการณ์ที่เป็นมงคล จากหลักฐานในหนังสือนิฮงงิ ซึ่งเป็นเรื่องราวก่อนที่จะมีการปฏิรูปขนานใหญ่ ได้บันทึกไว้ว่า มีหัวหน้าฝ่ายศาสนจักรได้นำไก่ฟ้าสีขาวมาถวายสมเด็จพระจักรพรรดิ ซึ่งกิชุบิลได้ทูลว่า การพบไก่ฟ้าสีขาวนี้ถือเป็นลางบอกเหตุดี เมื่อผู้ปกครองบ้านเมืองทรงแผ่อิทธิพลของตน ไปยังทิศทั้งสี่แล้วก็จะได้เห็นไก่ฟ้าสีขาว นอกจากนั้นแล้วไก่ฟ้าสีขาวจะปรากฏก็ต่อเมื่อการบวงสรวงของกษัตริย์จะต้องกลมกลืนเหมาะสมเท่านั้นและต่อมาเมื่ออาหารร้อนโอชะ เครื่องแต่งกายจัดถูกต้องตามแบบแผนเท่านั้น อนึ่ง ไก่ฟ้าสีขาวจะปรากฏก็ต่อเมื่อกษัตริย์ทรงเป็นนักปราชญ์และทรงมีพระมหากรุณาธิคุณเท่านั้น พระองค์รู้ดังนั้นเห็นว่าเป็นลางดี จึงได้ทำการพระราชภัยโทษแก่นักโทษต่างๆไป นอกจากไก่ฟ้าสีขาวแล้วยังมีสัตว์ต่างๆที่ถือว่าเป็นลางบอกเหตุที่ดีที่พบในสมัยจักรพรรดิองค์ต่างๆได้แก่ ในรัชสมัยแห่งองค์จักรพรรดิโฮมุค ได้พบกาขาวทำรังอยู่ในพระราชวัง , ในรัชสมัยองค์จักรพรรดิโอซาซากิ ได้ปรากฏม้ามังกรขึ้นในทิศตะวันตก เป็นต้น(จันจัน ทงประเสริฐ,2545ค:91-93) เนื่องจาก สิ่งที่พบเจอได้ยากจะถูกนำมาเชื่อว่าเป็นสิ่งมงคล และสัตว์ส่วนใหญ่ที่เชื่อว่าเป็นสิ่งมงคลจะเป็นสัตว์ที่มีสีขาว

2.2.1.2 ความเชื่อที่ว่า การพบเต่าเป็นกลางดี ชาวประมงญี่ปุ่นถ้าเห็นเต่าติดแหหรืออวนขึ้นมา เขาจะดีใจเพราะถือว่าเป็นเครื่องหมายบอกกลางดี ก็จะมีการนำเหล่าสาเกให้เต่ากินแล้วปล่อยให้ลงสู่ทะเล เพราะเดิมเต่าเป็นสัญลักษณ์ของความมีสุขภาพที่ดี อายุยืนยาว อีกทั้งยังมีความเชื่อว่าเต่าจะตอบแทนบุญคุณเหมือนกับเรื่องอุราชิมานักตกปลาที่ช่วยเต่าไว้ แล้วเต่าจึงตอบแทนบุญคุณโดยการให้หนังหลังเต่าลงไปยังใต้ทะเล และได้สิ่งของมีค่ามากมาย

2.2.1.3 ความเชื่อที่ว่า ถ้าพบหนูปรากฏอยู่เชื่อว่า บ้านนั้นจะมีความปลอดภัยจากเหตุการณ์ต่างๆ คือเชื่อว่าหนูสามารถรู้เหตุการณ์ เช่น น้ำท่วม ไฟจะไหม้ ถ้าบ้านไหนที่หนูอาศัยอยู่จะถูกน้ำท่วมหรือไฟจะไหม้ หนูก็จะหายเงียบไปก่อนที่จะมีเหตุการณ์เกิดขึ้น (ส.พลายน้อย, 2555ค: 347) เนื่องจากหนูเป็นสัตว์อาศัยอยู่ข้างใต้พื้นและมีความรู้สึกที่ไว จึงทำให้ทราบก่อนว่าจะมีเหตุภัยพิบัติเกิดขึ้น จึงจะอพยพหนีไปก่อน จึงทำให้เชื่อว่าหนูอยู่ที่ไหนที่นั้นจะปลอดภัย

2.2.2 โขกลางด้านร้าย

2.2.2.1 ความเชื่อที่ว่า เสียงร้องของกาเป็นกลางร้าย จากการที่ชาวญี่ปุ่นเชื่อว่า กาเป็นนกร้ายที่นำเรื่องที่ไม่เป็นมงคลมาให้ เขาเชื่อกันว่า เมื่อการร้องอยู่บนหลังคาบ้านใด ถือว่าเป็นกลางบอกเหตุร้ายว่า ความตายจะเกิดขึ้นในบ้านนั้น โดยเฉพาะเสียงร้องในเวลาเย็นใกล้ค่ำ แต่เสียงร้องที่เป็นมงคลก็มี โดยมีอยู่เพียง 2 เวลาเท่านั้น คือ 6 นาฬิกาตอนเช้าและตอนเที่ยงวัน ถ้าร้องตอน 6 นาฬิกา หมายถึงสมบัติ แต่ถ้าร้องตอนเที่ยง หมายถึงความสุข ความเจริญ (ส.พลายน้อย, 2555ง: 54-55) เนื่องจากกาเป็นสัตว์ที่ชอบร้องตอนพลบค่ำวนเวียนอยู่บนหลังคา ประกอบกับเป็นนกที่มีสีดำสนิท ซึ่งสีดำเป็นสีที่ไม่เป็นมงคล เป็นสีที่มีความเกี่ยวข้องกับความตาย มีเสียงร้องน่ากลัว ชอบแย่งอาหารที่วางไว้ และยังกินอาหารเน่าเสีย จึงทำให้กาเป็นสัญลักษณ์ของความโชคร้าย ความตาย

2.2.2.2 ความเชื่อที่ว่า อาการดินปลานของปลาตุ๊ก เป็นสัญญาณเตือนว่าจะเกิดแผ่นดินไหว ชาวญี่ปุ่นแต่ครั้งโบราณมีความเชื่อว่ามีปลาตุ๊กยักษ์อาศัยอยู่ เมื่อปลาตุ๊กตื่นครั้งใด ก็จะทำให้เกิดแผ่นดินไหว ที่จังหวัด Ibaragi ทางตอนเหนือของกรุงโตเกียว มีศาลเจ้าแห่งหนึ่ง ชื่อว่า Kashima (鹿島神宮 : Kashima jinguu) เป็นสถานที่บูชาเทพเจ้า Kashima เพื่อขอให้พิทักษ์ภัยจากแผ่นดินไหว โดยการใช้หินขนาดใหญ่เรียกว่า Kaname ishi (要石) กดทับปลาตุ๊กยักษ์นั้นไว้ ความเชื่อเรื่องปลาตุ๊กยักษ์กับแผ่นดินไหว เริ่มเชื่อถือมากขึ้นในช่วงต้นของสมัยเอโดะ (คศ. 1603-1867) เนื่องจากทุกครั้งที่เกิดแผ่นดินไหว เมืองขนาดใหญ่ เช่น เอโดะ (คือโตเกียวในปัจจุบัน) จะได้รับความเสียหายอย่างรุนแรง จึงนำเรื่องนี้มาเล่าขานสืบต่อ จนกลายเป็นความเชื่อฝังใจในปลายสมัยเอโดะ และเป็นตำนานเล่าขานสืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้ ความเชื่อนี้มีความเหมือนกับหลักวิทยาศาสตร์เพาะปลาตุ๊กเป็นสัตว์ที่มีความรู้สึกไวต่อกระแสไฟฟ้า เมื่อมีแรงสั่นสะเทือนจึงทำให้รู้ได้ก่อนมนุษย์

2.3 ความเชื่อเรื่องสัตว์ที่เป็นสิ่งมงคล

สิ่งมงคล หรือที่ภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า เองจิ นั้น มีความหมายตามตัวอักษรว่า ทำให้เกิดมงคล ทั้งของประดับตกแต่งบ้าน ของพกติดตัว เครื่องเช่น ไม้ หรือแม้กระทั่งอาหาร ล้วนเป็นสิ่งมงคลทั้งสิ้น สำหรับชาวญี่ปุ่นแล้ว สิ่งที่เกี่ยวข้องเป็นมงคลนั้นไม่ใช่เฉพาะวัตถุสิ่งของเท่านั้นแต่หมายถึงการมีชีวิตอยู่ อีกด้วย (กิ่งดาว ไตรยสุนันท์, 2553:4) ความเชื่อเรื่องสัตว์ที่เป็นสิ่งมงคลของชาวญี่ปุ่นมีดังนี้

2.3.1 สิ่งมงคลด้านสุขภาพ

2.3.1.1 ตุ๊กตารูปวัวหรือที่เรียกว่า อะคะเบะโกะ เป็นเครื่องรางสำหรับเด็กๆเพื่อให้เจริญเติบโตขึ้นพร้อมด้วยสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์ ถือว่าเป็นเครื่องรางที่คนนิยมซื้อ มีแหล่งผลิตเดียวอยู่ที่อำเภออะอิซุวะ จังหวัดฟุคุมิ

2.3.1.2 ตุ๊กตาสุนัขนำโชคเป็นเครื่องรางสำหรับการคลอดบุตร เพื่อให้คลอดบุตรออกมาได้โดยง่ายและขอให้เด็กที่เกิดมามีสุขภาพดี เนื่องจากตามธรรมชาติของสุนัขนั้น เป็นสัตว์ที่ตกหลูกครั้งละหลายตัวแต่ก็ตกหลูกได้ง่าย

2.3.2 สิ่งมงคลด้านเงินทอง

2.3.2.1 ตามบ่อนการพนันของญี่ปุ่นมักมีภาพเสือตะครุบเงินแขวนไว้ เพราะนั่นถือเป็นสัญลักษณ์นำโชคของเหล่านักการพนัน นอกจากนี้เสือในภาพวาดศิลปะในที่ต่างๆยังแฝงไปด้วยสัญลักษณ์และความหมาย เช่น ภาพเสือที่ท่าทางคร่ำคร่าในป่า เป็นสัญลักษณ์ของการเอาชนะความชั่วร้ายทั้งปวง ส่วนเสือที่หมอบอยู่ข้างๆกอไม้ท่ามกลางพายุฝน แสดงถึงสัญลักษณ์แห่งพลังความกล้าและความซื่อสัตย์ เช่นภาพลงรักปิดทองบนบานประตูเลื่องของวัดนันเซ็นจิ เมืองเกียวโต ภาพเสือที่อยู่ตรงทางเข้าบ้านและวัดก็ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของความกล้าหาญ ที่ต้องเป็นเสือเพราะธรรมชาติของเสือนั้นเป็นสัตว์ที่คร่ำคร่า น่าเกรงขาม เมื่อตะครุบเงินไว้แล้วก็จะไม่มีทางหลุดลอดออกไปหรือมีใครมาแย่งไปได้

2.3.2.2 แมวแก้ว ถือเป็นตัวแทนของบรรดาสัตว์มงคล เป็นเครื่องรางที่ได้รับความนิยมมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยที่ลักษณะของแมวแก้วจะมีความหมายที่ต่างกัน ถ้าแมวที่ยกขาขวาจะนำโชคด้านการเงิน ส่วนแมวที่ยกขาซ้ายจะนำโชคในด้านการติดต่อค้า แมวแก้วจึงเหมาะกับร้านค้า โดยถือเคล็ดว่าต้องยกหันออกด้านนอก ปัจจุบันเนื่องจากความนิยมด้านฮวงจุ้ยทำให้มีการผลิตแมวแก้วในสีต่าง โดยให้ความหมายต่างกันไป สีขาวคือความสุข , สีดำคือ ไร้ทุกข์ , สีแดงคือปราศจากโรค , สีเหลืองคือ สมหวังความรัก , สีน้ำเงิน คือปลอดภัย , สีเขียวคือ สอบผ่าน , สีทองคือ สมดังปรารถนา

2.3.2.3 ปลาทอง นอกจากจะเป็นสัตว์เลี้ยงเพื่อความสวยงามแล้ว ยังเป็นสัตว์มีเป็นมงคลด้วย โดยมีความเชื่อว่า ปลาทองเป็นสัตว์นำโชคกลับมาให้ เนื่องจากชื่อปลาทองในภาษาจีน แปลว่าเงินทองเหลือเฟือ

2.3.2.4 เครื่องรางเต่านำโชค เมื่อใส่ไว้ในกระเป๋าตางค์จะทำให้เงินทองไหลมาเทมาให้นำมาผูกกับหินจุดไฟก่อนนำไปใช้ทำจากกระดองเต่า

2.3.3 สิ่งมงคลด้านขับไล่สิ่งชั่วร้าย

2.3.3.1 ชาวญี่ปุ่นมองว่าไก่อเป็น นกศักดิ์สิทธิ์ ที่ได้รับการนับถือว่ามีพลังอำนาจพิเศษในหลายด้านเช่น เสียงของไก่ที่ขันในวันปีใหม่ หมายถึงจะมีอายุยืน ฐานร่ำรวยขึ้น หรือเสียงไก่ขันสามารถขับไล่สิ่งชั่วร้ายทั้งหลายไปได้ อย่างเช่นเรื่องเล่าไก่อขันไล่ยักษ์ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่ามีเด็กทารกร้องไห้ตอนกลางคืน ให้วาดรูปไก่อแล้วนำไปแปะไว้ที่ประตูหรือเอาติดกลับหัวไว้ที่หม้อหุงข้าวจะทำให้เด็กเลิกร้องไห้เพราะการที่เด็กร้องกวนตอนกลางดึกมีสาเหตุมาจากถูกวิญญาณชั่วร้ายจากภายนอกเข้ามาถึง

2.3.3.2 ความเชื่อที่ว่า ปูสามารถขับไล่ภูตผีปีศาจได้ จากเรื่องเล่าที่เล่าว่า มีปูจำนวนมากพากันขึ้นฝั่งทะเลแห่งหนึ่ง ซึ่งที่แห่งนั้นไม่เคยมีปูมาก่อน พวกเขาบ้านจึงคิดว่าเป็นสิ่งประหลาดเนื่องจากปูมีหลายขา จึงคิดว่าปูมีอำนาจ จึงพากันจับปูไปตากแห้ง แล้วแขวนไว้ที่หน้าประตูเพราะเชื่อว่าจะสามารถไล่ภูตผีปีศาจได้

2.3.3.3 เครื่องรางหัวเสือ ของศาลเจ้าคามาคูระงู ปากเสือสามารถขับไล่ ช่วยกินสิ่งที่ไม่ดีและนำความสุขมาให้

2.4 ความเชื่อเรื่องเทพเจ้ากับสัตว์

ศาสนาชินโต เป็นศาสนาพหุเทวนิยมนับถือเทพเจ้ามากมาย เทพเจ้าในศาสนาชินโตก็มีหลายประเภท มีทั้งเทพเจ้าแท้ และเทพเจ้าที่ไปจากมนุษย์ เช่น พระเจ้าจักรพรรดิ วิรุบุรุษในสงคราม และวิญญาณของหลายคนที่มารวมกัน เช่น เทพเจ้าแห่งขุนเขา มาจากวิญญาณมากมายของพวกคนที่เคยอยู่ตามภูเขารวมกัน เทพเจ้าแห่งทะเลก็มาจากวิญญาณจำนวนมากของพวกคนที่เคยอยู่แถบทะเล เป็นต้น นอกจากนี้ก็ยังมีเทพเจ้าที่ไปจากสัตว์ที่คนเคารพอีกด้วย เทพเจ้า ดังกล่าวจะสิงสถิตอยู่ในธรรมชาติทั่วไป เช่น ภูเขา ลำเนาไพร ท้องฟ้า ทะเลและแผ่นดิน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ในประเทศญี่ปุ่นจึงมีศาลเจ้ามากมาย จนได้นามว่าดินแดนแห่งศาลเจ้า และศาลเจ้าที่เป็นสัตว์ก็มีด้วย เช่น ศาลเจ้าสุนัขจิ้งจอก และศาลเจ้าเสือ เป็นต้น สิ่งที่เคารพเหล่านี้ชาวญี่ปุ่นเรียกรวมๆ กันว่า กามิสะมะ (Kamisama) เหมือนกันหมด คำว่ากามิ มีความหมายกว้างเพราะนอกจากจะหมายถึงเทพเจ้าแล้วยังหมายถึงสิ่งที่มีชีวิต ทรงพลัง ทรงอำนาจและ น่าเกรงขามอีกด้วย ดังนั้นภูเขา แม่น้ำ ทะเล ทุ่งนา

ป่าไม้และสัตว์ ฯลฯ ก็อาจเป็นกามิได้ด้วยคำนึงถึงเทพเจ้าที่สิงสถิตอยู่ในสิ่งนั้นๆ ความเชื่อเรื่องเทพเจ้ากับสัตว์มีดังนี้

2.4.1 สัตว์เทพ

2.4.1.1 เทพอินาริ (Inari (稲荷))

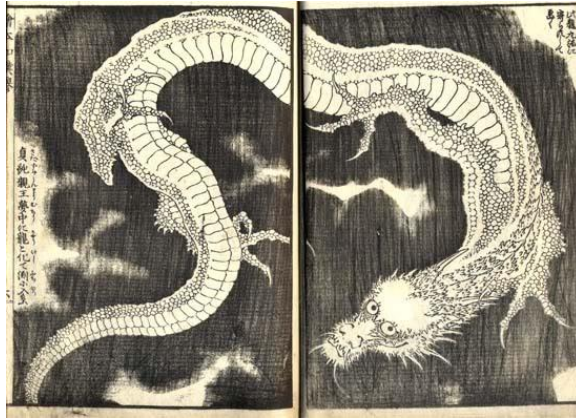
ภาพที่ 9 รูปปั้นซึ่งเป็นร่างหนึ่งของเทพอินาริ

<http://fafner.exteen.com/20090903/entry>

เทพอินาริเป็นเทพแห่งความอุดมสมบูรณ์ ข้าว และสุนัขจิ้งจอก สุนัขจิ้งจอกของเทพอินาริจะมีสีขาวล้วนและทำหน้าที่เป็นผู้ส่งข่าว ทางเข้าไปยังศาลเจ้าอินาริจะมีประตูโทริ (Torii) สีแดง (ประตูศาลเจ้าที่คล้าย ๆ เสาชิงช้าของไทย แต่เตี้ยกว่า) อย่างน้อย 1 บาน และมีรูปปั้นสุนัขจิ้งจอกอยู่จำนวนหนึ่ง เทพอินาริเป็นที่นิยมในญี่ปุ่นคนหนึ่ง เพราะมีศาลเจ้าเกี่ยวกับเทพคนนี้อยู่หลายแห่ง ศาลเจ้าหลักของเทพอินาริคือ ศาลเจ้าฟุชิมิ อินาริ (Fushimi Inari) ในตำบลฟุชิมิ จังหวัดเกียวโต ซึ่งตามเส้นทางที่ลาดไปยังศาลเจ้า จะมีประตูโทริสีแดงส้มและรูปปั้นสุนัขจิ้งจอกติดผ้าคลุมแผงคอสีแดงเรียงรายไปตามทาง รูปปั้นเหล่านี้ยังถือว่าเป็นร่างหนึ่งของเทพอินาริ ผู้คนมักถวายข้าวเจ้า, เหล้าสาเก และอาหารอื่น ๆ (คงจะเป็นกับข้าว) เพื่อสร้างความพึงพอใจและความกรุณาต่อเหล่าสุนัขจิ้งจอกทั้งหลาย

เทพอินาริไม่มีเพศที่แน่นอน บ้างก็เป็นชาย บ้างก็เป็นหญิง มักปรากฏกายในลักษณะชายแก่แบกกระสอบข้าวสารและมีสุนัขจิ้งจอกสีขาวเดินตาม 2 ตัว แต่ก็มีหลายครั้งที่ปรากฏกายเป็นหญิงแก่ จากตรงนี้เอง ทำให้นิยามของเทพอินาริแบ่งหลายอย่างคือ เป็นชายบ้าง หญิงบ้าง เป็นเทพแห่งข้าวบ้าง เป็นเทพแห่งอาหารและความอุดมสมบูรณ์บ้าง ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามภูมิภาคและความเชื่อส่วนบุคคล เนื่องจากเทพอินาริเกี่ยวพันกับสุนัขจิ้งจอก บางครั้งจะมีการพรรณนาเทพอินาริเป็นสุนัขจิ้งจอก เรื่องเล่าพื้นบ้านยังเป็นหลักฐานของความสามารถของท่านในการแปลงกาย คือ มืออยู่ครึ่งหนึ่ง เทพอินาริปรากฏกายต่อหน้าชายคู่ร้ายคนหนึ่ง ในร่างของสุนัขจิ้งจอกในการสั่งสอนเขา

2.4.1.2 เทพริวจิน หรือเทพเจ้ามังกร

ภาพที่10 เทพริวจิน

<http://www.marumura.com/tale/?id=2626>

เทพริวจินตามตำนานของญี่ปุ่นนั้น คือเทพเจ้าผู้พิทักษ์ท้องทะเล เชื่อว่ามีลักษณะคล้ายงูปากใหญ่ และสามารถแปลงร่างเป็นมนุษย์ได้ อาศัยอยู่ในพระราชวังใต้ทะเลเรียกว่า Ryugu-jo (ริวกุโจ) ที่สร้างขึ้นด้วยสาหร่ายทะเลสีแดงและสีขาว ปกติจะมีเต่าทะเล ฟองปลา และแมงกระพรุนเป็นบริวาร โดยมีผู้ส่งสารคือ Riuja (ริวจะ) งูขาวตัวเล็กๆ ซึ่งมีหน้าเป็นมนุษย์

นอกจากริวจินจะเป็นเทพเจ้าแห่งท้องทะเลแล้ว ทางศาสนาชินโตยังเชื่อมโยงเทพเจ้าองค์นี้เข้ากับการเกษตร ทำให้ริวจินเป็นเสมือนของเทพเจ้าแห่งน้ำด้วย คู่อลคู่งน้ำต่างๆ ทั้งแม่น้ำ หนอง คลอง บึง ถ้าต้องการขอฝน ก็ขอจากเทพเจ้าริวจินได้เช่นกัน

อีกประการหนึ่งเทพเจ้าริวจินก็ยังมีความเกี่ยวข้องกับ Raijin (ไรจิน) เทพเจ้าผู้นำมาซึ่งสายฝนหรือเทพเจ้าแห่งสายฟ้านั่นเอง บ้างก็เรียกว่า Kaminarisama (คามินาริซามะ) และ Raidensama (ไรเด็นซามะ) เชื่อกันว่าเมื่อเกิดพายุฝนฟ้าคะนองก็หมายถึงเทพเจ้ามังกรกำลังจะลงมาจากสวรรค์ ชาวประมงญี่ปุ่นจึงมักจะขอพรจากเทพเจ้าริวจินก่อนออกเรือ โดยหวังให้คลื่นลมสงบและจับสัตว์น้ำได้เยอะๆ ชาวประมงศรัทธาในเทพเจ้ามังกรมาก

Kuzuryu Shrine (ศาลเจ้าคุซุริว) ซึ่งตั้งอยู่ที่ทะเลสาบอาชิในเมืองฮาโกเนะนั่นเอง ที่ศาลเจ้าแห่งนี้เชื่อกันนอกจากริวจินจะให้ความสมดุล (หยิน-หยาง) เพราะสามารถเคลื่อนที่ได้ทั้งในน้ำและบนอากาศ เป็นได้ทั้งมังกรน้ำและมังกรฟ้า ยังเชื่อว่าริวจินเป็นสัญลักษณ์ของการกำเนิดใหม่ด้วยเหตุเพราะว่างู (แน่นอนว่ามังกรมีรูปลักษณ์คล้ายงู) สามารถลอกคราบซึ่งเหมือนการกำเนิดใหม่นั้นเอง ตามตำนานของศาลเจ้าแห่งนี้ก็กล่าวว่ามีมังกร 9 หัว อาละวาดอยู่บริเวณทะเลสาบอาชิ พระรูปหนึ่งชื่อว่า Mangen (มังเงน) จึงสร้างสถูปขึ้นที่ทะเลสาบแห่งนี้ จากนั้นมังกรร้ายตนนั้นก็กลายเป็นเทพเจ้าริวจิน ที่ศาลเจ้าคุซุริวมีพิธีกรรมเพื่อสักการะเทพเจ้ามังกรในวันที่ 13 ของทุกเดือน โดยจะมีการจัดเทศกาลประจำปีขึ้นในวันที่ 13 เดือนมิถุนายน แต่เนื่องจากศาลเจ้าแห่งนี้เข้าถึงได้ค่อนข้างลำบากหน่อย เพราะต้องเดินผ่านป่าไปประมาณ 30 นาที ทำให้มีการสร้างศาลเจ้าย่อยขึ้นเพื่อบูชา

เทพเจ้าริวจินไว้ที่ Hakone Jinja (ศาลเจ้าฮาโกเนะ) และรู้จักกันในชื่อ Kuzuryu Shingu (ศาลเจ้าคุชูริวใหม่)

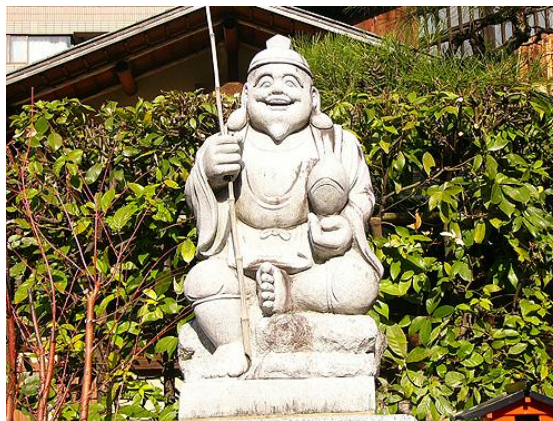

ภาพที่11 ศาลเจ้าคุชูริว ที่ทะเลสาบอาชิในเมืองฮาโกเนะ

<http://www.marumura.com/tale/?id=2626>

2.4.2 เทพเจ้าที่มีสัตว์เป็นพาหนะ

2.4.2.1 เทพเจ้าเอบิซุ (えびす)

ภาพที่12 รูปปั้นเทพเจ้าเอบิซุ

<http://www.slownet.ne.jp/sns/area/camera/reading/ichimai/200712181454-9301987>

เทพเจ้าเอบิซุ เป็นเทพเจ้าแห่งท้องทะเล การประมง และการค้า ท่านเอบิซุเป็นเทพเจ้าองค์เดียวที่มีต้นกำเนิดมาจากประเทศญี่ปุ่น มีลักษณะดังนี้ มือขวาจะถือเบ็ดตกปลา มือซ้ายถือปลากระพงไว้ ตามบริษัทหรือร้านเกี่ยวกับการประมง อาหารทะเลต่างๆ มักนำรูปปั้นมาติดตั้งไว้เพื่อนำโชคความมาให้กับธุรกิจของตนเอง

2.4.2.2 เทพเจ้าไดโกะคุเตน (だいこくてん)

ภาพที่13 เทพเจ้าไดโกะคุเตน

<http://www.marumura.com/tale/?id=2401>

เทพเจ้าไดโกะคุเตน เป็นเทพเจ้าแห่งการเกษตร ความอุดมสมบูรณ์ และความร่ำรวย เป็นเทพที่ถือกำเนิดจากประเทศอินเดีย ก็คือ พระศิวะ นั่นเอง มีลักษณะดังนี้ มือขวามักถือค้อน และมีมือซ้ายแบกถุงข้าวสาร ใบหน้ายิ้มแย้ม และมีเจ้าหนูตัวเล็กๆ คอยติดตามเสมอ ตามร้านขายของต่างๆ มักจะมีท่านประดับไว้เพื่อนำโชคลาภและความเป็นสิริมงคลมาสู่ร้านของตนเองอีกด้วย จึงทำให้มีความเชื่อว่าถ้าบ้านใดมีหนูขาวจะร่ำรวยทรัพย์สินเงินทองเป็นอย่างมาก

2.4.2.3 เทพเจ้าฟุคุโระคุจู (ふくろくじゅ)

ภาพที่14 รูปปั้นเทพเจ้าฟุคุโระคุจู

<http://blogs.yahoo.co.jp/katuldh2002/54828068.html>

เทพเจ้า ฟุคุโระคุจู เป็นเทพเจ้าแห่งความสุข ความมั่งคั่ง และอายุยืนยาว ท่านเทพอาวุธโสหนวดยาว หน้าผากสูง หน้าตาใจดี ท่านนี้มีต้นกำเนิดมาจากประเทศจีน เป็นหนึ่งเทพมงคล 3 ประการของจีน สก ลก ชิว นั่นเอง โดย ท่านเทพองค์นี้ก็คือ ท่าน ชิว มีลักษณะดังนี้ มือขวามักถือไม้เท้าและมีบัญชีอายุขัยมนุษย์ห้อยอยู่ด้วย มีนกกระเรียนและเต่าอยู่เคียงข้างเสมอ ท่านมีพาหนะเป็นกวางดำโบราณสองพันปี สัตว์ทั้งสามคือสัญลักษณ์ของการมีอายุยืนยืนนั่นเอง

2.4.2.4 เทพเจ้า จูโรจิน (じゅろうじん)

ภาพที่15 เทพเจ้าจูโรจิน

<http://www.marumura.com/tale/?id=2401>

เทพเจ้า จูโรจิน เป็นเทพเจ้าแห่งความอายุยืน เทพอาวุธ โส มีหนวดเครา สวมหมวก ท่านนี้มีต้นกำเนิดมาจากประเทศจีน มีลักษณะดังนี้ มือขวาถือไม้เท้า บางทีก็มีบัพฐิห้อยอยู่ด้วย มือซ้ายถือลูกท้อหรือพัต และมีกวางโบราณในตำนานอยู่เคียงข้าง ในบางตำนานเชื่อว่าท่านคืออีกร่างของท่านฟุคุโรคะคุง บางทีอาจจะจำสับสนกันได้ แต่ท่านทั้งสองคือสัญลักษณ์ของการมีชีวิตยืนยาวเหมือนกัน

2.4.2.5 เทพเจ้าเบ็นเท็น (べんてん) หรือ เบนไซเตน

ภาพที่16 เทพเจ้าเบ็นเท็น

<http://www.marumura.com/tale/?id=2401>

เทพเจ้าเบ็นเท็น หรือ เบนไซเตน เป็นเทพเจ้าแห่งความงาม ศิลปะ ดนตรี และภูมิปัญญา เป็นเทพเจ้าที่มีต้นกำเนิดมาจากประเทศอินเดีย ท่านคือ พระสุรัสวดี เทพีผู้ส่งดงามในศาสนาฮินดู นั่นเอง ในเจ็ดเทพท่านเป็นเทพเจ้าองค์เดียวที่เป็นผู้หญิง มีลักษณะดังนี้ มักจะสวมชุดนางฟ้า และถือบิวะไปด้วย ผู้ที่มีอาชีพและประกอบการในด้านวิทยการศิลปะในด้านต่างๆ มักจะมีท่านประดับหรือพกเครื่องรางติดตัวไว้เพื่อนำพาความสำเร็จมาสู่ตนเอง เนื่องจากพระนางมีงูเป็นพาหนะ เทวรูปเทพเบนเทนในศาลเจ้าต่างๆจึงปรากฏรูปรูปงูอยู่ด้วย

2.4.2.6 เทพเจ้าเทนจินหรือเทพเจ้าแห่งปัญญา

ภาพที่17 เทพเจ้าเทนจิน

http://www.marumura.com/japanist_monthly/?id=728

เทพเจ้าเทนจิน ไม่ใช่เทพแท้แต่เป็นเทพที่มาจากมนุษย์และได้รับการนับถือว่าเป็นเทพตอนที่ท่านยังมีชีวิตอยู่นั้น ท่านเป็นนักปราชญ์ที่ทุ่มเท ใฝ่เรียนใฝ่รู้ แม้จะตกยากก็ยังคงศึกษาหาความรู้ใส่ตัวอยู่เสมอ ท่านมีงานเขียนด้านประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นมากมาย เก่งในเรื่องภาษาจีน และชำนาญการแต่งกวีแบบจีนอีกด้วย (สมัยนั้นญี่ปุ่นใช้จีนเป็นต้นแบบในหลายๆ ด้าน) นอกจากนี้ท่านยังมีจิตใจที่บริสุทธิ์และกระทำแต่สิ่งดีงาม สถานที่ฝังศพของท่าน ก็คือ ศาลเจ้าคาไซฟู (Dazaifu Tenmangu) ในปัจจุบัน ถือเป็นศาลเจ้าหลักประจำองค์เทพเจ้าเทนจิน ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากมาสักการะ ส่วนใหญ่จะมาเพื่อขอพรให้ประสบความสำเร็จด้านการเรียน มาดูรูปปั้นวัวซึ่งกลายเป็นสัตว์พาหนะของเทพเทนจิน โดยชาวญี่ปุ่นมีความเชื่อว่าถ้าได้ลูบหัวและเขาของวัวจะทำให้หายจากอาการเจ็บป่วยและจะโชคดี ประสบความสำเร็จในเรื่องการเรียน บรรดาผู้ปกครองจึงมักจะพาบุตรหลานมาฝากเนื้อฝากตัวกับศาลเจ้าแห่งนี้ เพื่อให้บุตรหลานของตนฉลาดและมีสติปัญญาดี

ภาพที่18 รูปปั้นวัวซึ่งเป็นที่ฝังศพของเทพเจ้าเทนจิน ที่ศาลเจ้าคาไซฟู

http://www.marumura.com/japanist_monthly/?id=728

2.5 ความเชื่อเรื่องสัตว์กับสิ่งชั่วร้าย

ภูติ ผี ปีศาจ หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่ชั่วร้ายน่าสพรึงกลัวที่ไม่ใช่มนุษย์หรือสัตว์ หรือวิญญาณของคนและสัตว์ที่ตายไปแล้ว และมาปรากฏกายที่น่าเกลียดเพื่อหลอกหลอนมนุษย์ ดังนั้น ภูติ ผี ปีศาจ จึงน่าจะเป็นวิญญาณเร่ร่อน สัตว์นรกที่หนีจากนรกมาหลบซ่อน โลกมนุษย์ เปรต อสุรกาย และเทวดาชั่วร้ายบางกลุ่มซึ่งมีรูปร่างน่ากลัว นิสัยโหดร้าย นอกจากสัตว์จะมีความเชื่อในด้านสิ่งมงคล โชคดี เทพเจ้าแล้วยังมีความเชื่อที่เกี่ยวกับภูติ ผี ปีศาจด้วย

2.5.1 การาสูเทนกู หรือ นกสามขา (「天狗」, Tengu, 天狗)

ภาพที่19 การาสูเทนกู

<http://www.ilovetogo.com/Article/76/1089>

การาสูเทนกู เป็น ความเชื่อเรื่องนกสามขาที่มีอยู่ทั้งในแถบญี่ปุ่นและเกาหลี โดยทางญี่ปุ่น เชื่อว่าการาสูเทนกู มีภาพลักษณ์ของปีศาจร้าย และมักจะสร้างพายุเข้าโจมตีผู้คนเสมอๆ ซึ่งประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ถูกพายุถล่มบ่อยครั้ง การาสูเทนกูเป็นข้ารับใช้ของ ไคเทนกู ซึ่งมักปรากฏภาพของ ไคเทนกู ที่ล้อมรอบไปด้วยการาสูเทนกู บางความเชื่อนั้นเชื่อว่าการาสูเทนกูไม่ได้เป็นผีร้าย ทั้งยังเป็นปีศาจที่รักสงบและสุภาพ แต่การกระทำร้ายๆนั้น เป็นเพราะการาสูเทนกูต้องทำตามคำสั่งของ ไคเทนกู ตามความเชื่อแล้ว การาสูเทนกูมีแต่เพศผู้ จะอาศัยอยู่ในป่าลึก เป็นผีที่คาดเดาไม่ได้ ตามเรื่องเล่ามักจะพฤติกรรมที่คาดเดาได้ยาก บางครั้งมันจะลักพาตัวเด็กๆ ไปทิ้งไว้ในป่า แล้วฝ้ามองเด็กที่หลงทางอยู่ในป่า แต่บางเรื่องเล่าผู้คนก็บอกว่าเมื่อใดที่หลงป่า ให้ขอร้องให้การาสูเทนกูช่วยแล้วมันจะนำทางออกจากป่าให้ได้ การาสูเทนกูยังชอบปล่อยข่าวลือ สร้างความวุ่นวายให้มนุษย์ แต่บางคนกลับเชื่อว่าการาสูเทนกูชอบสงคราม อีกทั้งมันยังเชื่อว่ามนุษย์ไม่ควรมีอำนาจมากเกินไป เหตุการณ์การประท้วงหรือสงครามในสมัยก่อน จึงมักโทษว่าเป็นฝีมือของการาสูเทนกูที่ปล่อยข่าวลือ

การาสูเทนกูสามารถเรียกพายุได้ เชี่ยวชาญมนต์มายา และวิชาแปลงกาย มีพลังกำลังมากทั้งยังเจนจัดการรบ เป็นสมุนที่พึ่งพาได้ของ ไคเทนกู ซึ่งเป็นเทนกูที่มีลำดับชั้นสูงกว่า ลักษณะของกา

ราหูเทนุกุคล้ายกับมนุษย์นรก ซึ่งมักไปไหนมาไหนด้วยการบิน แต่ว่าใดเทนุกุจะใช้วิธีเคลื่อนย้ายใน
พริบตา มากกว่าการบินถ้าเป็นระยะทางสั้นๆ

การราหูเทนุกุชื่นชมผู้กล้าที่กล้าต่อกรกับผู้นำพระราชย์ การราหูเทนุกุจะช่วยเหลือเหล่าผู้กล้า
ให้สามารถสู้เพื่อความยุติธรรมได้ จึงมีคนเชื่อว่าการที่ชื่อเสียงของการราหูเทนุกุเสียหาย เป็นเพราะ
เหล่าผู้นำพระราชย์ที่สูญเสียอำนาจใส่ความการราหูเทนุกุ ดังนั้นแม้ว่าในยุคปัจจุบันมนุษย์จึงมีความยำ
เกรงการราหูเทนุกุ บางครั้งถึงกับเรียกว่าเป็น เทพพยาบาท เมื่อใดที่มนุษย์ล้มลงในอำนาจ หรือผิด
คำสาบาน การราหูเทนุกุจะออกมาจากเขาแล้วทำลายผู้นั้นให้สิ้น

2.5.2 เนโกะมาตะ(「猫又」, Nekomata, 猫又)

ภาพที่20 เนโกะมาตะ

<http://anubiscross.exteen.com/20071112/entry>

เนโกะมาตะ หรือ แมวผี มีเรื่องเล่ามาว่า เมื่อแมวบางตัวมีอายุมากจะมีตะบะสูงขึ้น แล้ว
กลายเป็นแมวผี ที่เรียกว่าบากะเนโกะ ซึ่งมีหลายวิธีที่มันจะสามารถกลายเป็นบากะเนโกะได้ และ
เมื่อหางมันแยกออกเป็น 2 หาง มันถึงจะพัฒนากลายเป็นเนโกะมาตะ ซึ่งเนโกะมาตะสามารถ
ขยายตัวได้ถึง 1 เมตร และส่วนมากจะเดินด้วยขาหลัง 2 ขา และมันเป็นผีที่ไม่ยอมให้ใครมาดูถูก ถ้า
ใครปฏิบัติกับมันไม่ดี มันจะจดจำอย่างฝังใจ เชื่อกันว่าการเดินรำของเนโกะมาตะสามารถควบคุมคน
ตายได้ และยังเชื่ออีกว่าเนโกะมาตะเป็นสาเหตุของเพลิงไหม้ที่ผิดปกติ จึงมีความเชื่อบางอย่างที่จะ
ตัดหางแมวออกซะ เพื่อป้องกันไม่ให้มันกลายเป็นเนโกะมาตะ เรื่องเล่าของเนโกะมาตะ แตกต่าง
กันไปตามแต่ละพื้นที่ บ้างก็เชื่อว่าเนโกะมาตะจะกิน สามารถกินเจ้านายของตัวเองได้ และห้ามทิ้ง
แมวไว้กับศพเป็นเรื่องที่เสี่ยงมาก เพราะมันอาจจะปลุกศพให้คืนชีพ และควบคุมศพได้

2.5.3 ปีศาจจิ้งจอก ๙๖๓

ภาพที่ 21 ปีศาจจิ้งจอก

<http://anubiscross.exteen.com/20071112/entry>

ปีศาจจิ้งจอก หรือ คิตตี้เนะ สามารถพบได้ตามแถบตะวันออกเฉียง ตามความเชื่อแล้ว ปีศาจจิ้งจอก เป็นจิ้งจอกที่มีพลังเวทย์ และเชี่ยวชาญวิชาแปลงกาย ซึ่งบ่อยครั้งที่มักจะแปลงกายเป็นมนุษย์ เชื่อกันว่าสุนัขจิ้งจอกที่อายุยืน และมีตะบะแก่กล้ามากพอ จะสามารถกลายเป็นปีศาจจิ้งจอกได้ เมื่อปีศาจจิ้งจอกอยู่จนครบ 100 ปี จะมีหางเพิ่มขึ้นมาหนึ่งหาง และมีพลังแข็งแกร่งขึ้น และหากมีหางครบเก้าหางเมื่อไหร่ จะมีพลังมหาศาลและชาญฉลาดอย่างยิ่ง

ปีศาจจิ้งจอกมีสังคมคล้ายคลึงกับมนุษย์ ทั้งยังสวมใส่เสื้อผ้าและยีนสองขา บางครั้งก็เข้ามาปะปนอยู่กับ มนุษย์ธรรมดา ปีศาจจิ้งจอกสามารถแปลงกายได้เนบเนียน จนมนุษย์ธรรมดาจับไม่ได้ ปีศาจจิ้งจอกคนใดถูกมนุษย์จับได้ จะถูกลงโทษอย่างหนักจากสังคมปีศาจจิ้งจอก การที่ปีศาจจิ้งจอกจะสำเร็จ วิชาแปลงกาย สามารถทำได้หลายวิธี ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ การใช้กะโหลกมนุษย์ช่วยในการแปลงกาย แต่ปีศาจจิ้งจอกที่ไม่ระมัดระวังอาจจะเหลือหลักฐานบางอย่าง อย่างเช่น ส้มแปลงกาย อวัยวะบางส่วนที่อยู่ใต้เสื้อผ้า

เมื่อปีศาจจิ้งจอกแปลงร่างเป็นมนุษย์ มันก็มีความรู้สึกหรือความต้องการคล้ายมนุษย์ เช่นกัน ปีศาจจิ้งจอกชอบกินของอร่อยๆ โปรดปรานเจ้าผู้ทอด ชอบการได้สัมผัสสกาย รวมไปถึงเรื่องเซ็กซ์ เป็นหนึ่งในปีศาจที่มีเรื่องเล่าถึง สายสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับมนุษย์ การที่ปีศาจจิ้งจอกต้องแปลงกายมาปะปนกับมนุษย์ ไม่มีเหตุผลที่แน่นอน บางครั้งเชื่อว่า มันมาเพื่อค้นหาความรัก มีเรื่องเล่าว่า มีปีศาจจิ้งจอกที่แปลงกายเป็นสตรีที่งดงาม และแต่งงานอยู่กับมนุษย์ ทั้งยังสามารถสืบทายาทได้ด้วย ทายาทปีศาจจิ้งจอกจะมีความแข็งแกร่งผิดมนุษย์ รวมไปถึงมีพลังเวทย์ติดตัว และมีเสน่ห์ที่ประหลาด มนต์มายาของปีศาจจิ้งจอกลึกล้ำมาก ถึงแม้ว่ามนุษย์จะรู้ว่าต้องมนต์ของปีศาจจิ้งจอก แต่สัมผัสของมนต์มายาก็เหมือนจริง จนแทบแยกความจริงกับภาพมายาไม่ออก ปีศาจ

จึงจอกที่มีตบะมากจะรู้จักใจของมนุษย์ ทำให้สามารถสร้างภาพมายาที่มนุษย์คนนั้นต้องการเห็นได้ ทำให้แม้มนุษย์อยากปฏิเสธ ก็ยากที่จะทำได้

2.5.4 อิทซึมาเด็น 以津真天・いつまでん

ภาพที่22 ปีศาจอิทซึมาเด็น

<http://anubiscross.exteen.com/20071112/entry>

อิทซึมาเด็น อิทซึมาเด็น ตำนานมีอยู่ว่า ฤดูใบไม้ร่วงปี 1334 นกประหลาดนี้ก็ปรากฏขึ้นบนท้องฟ้ายามค่ำคืน หายใจเป็นไฟและส่งเสียงร่ำไห้ที่น่าเวทนาว่า kItsumademo! Itsumademo! อีกนานเท่าไร อีกนานเท่าไร ซึ่งสร้างความรำคาญใจ ให้กับผู้ที่ได้ยินเสียงคร่ำครวญนี้ เจ้าเมืองจึงได้สั่งให้นักธนูที่แม่นย่ำ สอยนกประหลาดนี้ลงมาซะ เมื่อนกนี้ถูกยิงตก ปรากฏว่ามันมีลักษณะคล้ายกับคิเมร่า ตัวเป็นงู หน้าเหมือนคน มีเล็บที่แหลมคม มีปีกกว้างประมาณ 5 เมตร ซึ่งช่วงเวลาที่พบนกประหลาดนี้ เป็นช่วงที่กาฬโรคระบาด ทำให้มีผู้เสียชีวิตไปเป็นจำนวนมาก ศพของผู้ที่ป่วยตายจำนวนมาก ถูกฝังทิ้งไว้ที่กำแพงเมืองรวมๆ กัน ราวกับว่าเป็นขยะ และไม่ได้ทำพิธีกรรมส่งวิญญาณ อีกทั้งยังมีเรื่องเล่าที่ว่า เหล่าผู้ที่อดอยากจนกระทั่งตายไป จะกลายเป็นนกปีศาจคร่ำครวญตามล่าผู้ที่ทอดทิ้งตน และร่ำไห้ตลอดเวลาว่า อีกนานเท่าใด อีกนานเท่าใด จะทอดทิ้งเราอีกนานเท่าใด

2.5.5 อินุกามิ

ภาพที่ 23 ปีสางหัวสุนัขอินุกามิ

<http://anubiscross.exteen.com/20071112/entry>

อินุกามิหรือปีสางหัวสุนัข เป็นวิญญาณสุนัขที่เชื่อสัตว์ต่อเจ้านาย ซึ่งเมื่อมันกลายเป็นอินุกามิ จะมีพลังสามารถตรวจจับวิญญาณคนอื่นได้และบางตนยังสามารถขบได้วิญญาณร้ายที่เป็นอริกันได้ แต่อินุกามิก็มีความดุร้ายเช่นเดียวกับหมาป่า วิธีการสร้างอินุกามิ มี3วิธี คือ

1. วิญญาณของสัตว์เลี้ยงอันเป็นที่รักสามารถ ซึ่งเรียกมาอยู่ในรูปของวิญญาณผู้พิทักษ์
2. ทำให้สัตว์เลี้ยงอันเป็นที่รัก ตายด้วยน้ำมือของเจ้านายที่มันไว้ใจแล้วนำศพไปฝังไว้ที่ทางแยก ทำพิธีร้ายอาคม จะสามารถสร้างอินุกามิที่ทรงพลังที่สามารถไปไหนมาไหนได้เองโดยอิสระ มีแต่องเมียวที่มีพลังสูงส่งจริงจึงจะสามารถควบคุมอินุกามิ ที่ถูกสร้างขึ้นโดยวิธีนี้ได้
3. ให้ผูกสุนัขที่หิวจัดไว้ แล้ววางชามอาหารล่อไว้แต่ให้กินไม่ถึง เมื่อความอยากอาหารของมันขึ้นถึงขีดสุด ก็ให้ตัดหัวซะ จะได้อินุกามิที่ทรงพลังและดุร้ายมาก อินุกามิจะงูโจมอย่าโหดเหี้ยมไร้ความปราณี

ดังนั้นผู้ที่จะใช้อินุกามิได้เต็มประสิทธิภาพ จึงจำกัดอยู่แค่องเมียวชั้นสูงเท่านั้น คนที่พลังไม่เข้าขั้น หากจะใช้อินุกามิอาจต้องเสียใจภายหลังหรือจบชีวิตของตัวเอง เพราะอินุกามิไม่ได้ควบคุมได้ง่ายๆถึงแม้ว่าจะเป็นอินุกามิที่สร้างอย่างถูกต้องวิธีจนเป็นวิญญาณผู้พิทักษ์แต่หากปราศจากเจ้านาย หรือได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม มันก็อาจทอดทิ้ง เจ้านาย และสามารถออกอาละวาดได้เอง การใช้อินุกามิ มักเป็นทางเลือกสุดท้าย ของวิฆเนศวรดำเพื่อเล่นงานใครซักคนที่ไม่สามารถ

หาทาง อื่นเล่นงานได้แล้ว การเรียกอินุกามิต้องการ การ บูชาขัญหนึ่งชีวิต ด้วยมือของตัวเอง เมื่อ
หนึ่งชีวิตดับลง จะได้อินุกามิกลับมา แต่ก็เป็นวนิชญาณที่เต็มไปด้วย ความแค้น และไม่สามารถ
ควบคุมได้ง่ายๆถ้าไม่มีการเตรียมการอย่างดี พร้อม ซึ่งไม่อาจคาดการณ์ได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นเจ้าของ
ที่ไม่สามารถควบคุมอินุกามิได้ จะพบความยากลำบากในการกำจัดอินุกามิ ทั้งถึงแม้ว่าจะพยายาม
นำไปทิ้งที่เกาะร้าง ก็ไม่ช่วยให้รอดพ้นจากคำสาปอินุกามิไปได้ ซึ่งจะทำให้เจ็บป่วยอย่างแปลก
ประหลาด มีเพียงหมอมนต์ที่มีพลังเชี่ยวชาญสูงจริง จึงจะสามารถแก้คำสาปอินุกามิได้

สรุปและอภิปรายผล

ความเชื่อเรื่องสัตว์ที่สะท้อนผ่านเทศกาล ประเพณีและพิธีกรรม เป็นความเชื่อที่ชาวญี่ปุ่นให้ความสำคัญมาตั้งแต่โบราณ จนถึงได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต เพราะชาวญี่ปุ่นมีศาสนาชินโตเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งศาสนาชินโตเป็นศาสนาที่ให้ความเคารพบูชาเทวดา เจตภูตที่สิงสถิตตามศาลเจ้า หรือที่เรียกว่า คะมิ ซึ่งนอกจากนี้ยังรวมถึงเคารพสัตว์และธรรมชาติด้วย ซึ่งความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์บางชนิดนั้นเกิดขึ้นมาเองตามธรรมชาติ แต่บางชนิดนั้นเป็นสัตว์ที่จินตนาการขึ้นมาแล้วก่อเกิดเป็นความเชื่อที่ปรากฏในสังคมชาวญี่ปุ่นตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ เป็นจุดเริ่มต้นของการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะไม่ว่าจะเป็นเทศกาล ประเพณีและพิธีกรรมจะปรากฏสัตว์ต่างๆมาเกี่ยวข้องเสมอ เช่น เทศกาลประจำปีบงเท็นที่ต้องใช้รูปสัตว์ตามราศีมาใช้ในขบวนแห่ เทศกาลชะงูชะงู อุมัค โคะ เทศกาลที่ขอพรให้ม้าที่ตราครุฑทำงานหนักมาได้มีสุขภาพแข็งแรง หรือชาวประมงเมื่อพบเต่าต้องนำมาเลี้ยงเหล้าสาเกจนพอใจแล้วค่อยปล่อยลงสู่ทะเล หรือพิธีกรรมการถวายเอมะที่ศาลเจ้าเพื่อเป็นการขอพรเป็นต้นเพราะฉะนั้นสรุปได้ว่าไม่ว่าชาวญี่ปุ่นจะทำอะไร ต้องมีความเชื่อเรื่องสัตว์เข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ ซึ่งมีทั้งความเชื่อด้านโหราศาสตร์ในการทำนายนิสัยใจคอของมนุษย์ วัน เวลา ทิศทางที่เป็นมงคล ความเชื่อสัตว์กับโชคกลางซึ่งมีทั้งด้านดีและด้านร้าย ความเชื่อเรื่องสัตว์กับสิ่งมงคลที่มีทั้งสิ่งมงคลด้านสุขภาพ ความร่ำรวยและขับไล่สิ่งชั่วร้าย นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเรื่องสัตว์กับเทพที่ชาวญี่ปุ่นนับถือทั้งเป็นเทพที่แท้ เทพที่มาจากมนุษย์และสัตว์ที่เป็นพาหนะของเทพซึ่งก็ได้รับการเคารพเหมือนกับเทพ นอกจากความเชื่อในด้านดีแล้วยังมีความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ในด้านเป็นสิ่งชั่วร้ายที่สร้างอันตรายให้กับมนุษย์

จากการศึกษาเรื่องราวความเชื่อของสัตว์ ทำให้ผู้ศึกษาพบว่าสัตว์บางชนิดไม่ได้เป็นแค่สัตว์ที่นำมาเลี้ยงดูเล่น ใช้งาน หรือนำมาบริโภคแต่ยังมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวันของชาวญี่ปุ่น และความคิดความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์บางชนิดเป็นความเชื่อที่เกิดจากชาวญี่ปุ่นเอง บางความเชื่อเป็นความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอื่น โดยเฉพาะประเทศจีน ในการทำหิวข้อสารนิพนธ์เรื่องนี้ได้ประสบกับปัญหาต่างๆ เช่น หนังสือในการค้นคว้ายังไม่เพียงพอ เพราะเป็นประเด็นที่แคบ ทำให้ข้อมูลที่ค้นพบ ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่ตายตัวคือข้อมูลที่ถูกรับบันทึกทางประวัติศาสตร์ มีข้อมูลที่ทันสมัยอยู่ไม่มากซึ่งทำให้ข้อมูลนั้นอาจมีความผิดพลาดได้ นอกจากนั้นผู้ที่สนใจเรื่องราวความเชื่อของสัตว์ต่างๆ นั้นอาจต่อยอดได้ด้วยการศึกษาความเชื่อของสัตว์ในประเทศต่างๆเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับของประเทศญี่ปุ่น

บรรณานุกรม

สื่อสิ่งพิมพ์

กิ่งดาว ไตรยสุนันท์. สิ่งมงคลญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ : ภาษาและวัฒนธรรม ,2553

จิรัฐติกาล ชังคง,ทอง บก. Matsuri เทศกาลของญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ : มารุ โกะ โทะ , 2553

จุน มารูยามา,ทอง บก. โทโฮะกุ. กรุงเทพฯ : มารุ โกะ โทะ , 2555

จ่านงค์ ทองประเสริฐ,ผู้แปล .บ่อเกิดลัทธิประเพณีญี่ปุ่น ภาค 1-4,กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน,2545

ชมนาด สิตสาร,”ไก่อ่ ในวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่น”วารสารอักษรศาสตร์.35(2):135-159

เพ็ญศรี กาญจ โนมัย.”ชินโต จิตวิญญาณของญี่ปุ่น”กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ,2554

สมบัติ พลายน้อย(ส.พลายน้อย).เล่าเรื่องเมืองญี่ปุ่น.กรุงเทพฯ : พิมพ์คำ,2543

_____.สัตวนิยาย.กรุงเทพฯซชิปีซี,2555

อรรธยา สุวรรณระดา.”ภาพลักษณ์ของสัตว์ในตำนานญี่ปุ่น”วารสารอักษรศาสตร์.38(2):30-49

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

เทพเจ้ามังกร ริวจิน.1 กรกฎาคม 2555,จาก <http://www.marumura.com/tale/?id=2626>

ที่มำกำเนิดปีเกิดทั้ง 12 ของญี่ปุ่น.1 กรกฎาคม 2555,จาก

http://sukumal.brinkster.net/j_story/12jitanyo/sukumal2_01.html

วันทานปลาไหลญี่ปุ่น : Doyo no Ushinohi.1 กรกฎาคม 2555,จาก <http://japaijapan.com/>

นกกระเรียนตอบแทนคุณ : Tsuru no Ongaeshi(ซึรุ โนะะ อองกาเอชิ).1 กรกฎาคม 2555,จาก

<http://www.marumura.com/tale/?id=2747>

Kumo เรื่องเล่าของแมงมุมและเมฆ.1 กรกฎาคม 2555,จาก <http://www.marumura.com/tale/?id=2608>

ธงปลาคาร์ฟ (Koi Nobori)และประเพณีในวันของเด็กผู้ชาย.1 กรกฎาคม 2555,จาก http://www.study-in-japan.com/web/home/index_school_contents.php?contents_id=308

ปลาคุยกัยกับแผ่นดินไหว : ความเชื่อหรือความจริง.1 กรกฎาคม 2555,จาก <http://www.j-campus.com/article/view.php?id=1009>

“ตำนานลับ”ของเป็ดแมนดาริน.1 กรกฎาคม 2555,จาก<http://www.j-campus.com/article/view.php?id=1008>

“แมลง”กับความเชื่อของคนญี่ปุ่น.1 กรกฎาคม 2555,จาก<http://www.j-campus.com/article/view.php?id=1002>

กว่าจะมาเป็นเนื้อวัวที่แพงที่สุดในโลก.1 กรกฎาคม 2555,จาก <http://www.j-campus.com/article/view.php?id=1003>